

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Generální stávka ve Velké Británii v roce 1926

Kristýna Kovářiková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Generální stávka ve Velké Británii v roce 1926

Kristýna Kovářiková

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Na úvod bych ráda touto cestou poděkovala doc. PhDr. Lukáši Novotnému, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady.

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Obsah

1. Úvod	1
2. Vývoj před generální stávkou, situace v těžebním průmyslu	3
2.1 Těžební průmysl za první světové války a v poválečných letech do roku 1925, prvotní myšlenka generální stávky	3
2.2. Období devíti měsíců před generální stávkou, září 1925–duben 1926	11
2.3. Poslední chvíle před stávkou, 1.–2. květen 1926.....	14
3. Generální stávka.....	17
3.1. Začátek generální stávky (3.-4. května), přípravy vlády a TUC	17
3.2. Úloha tisku a propagandy	21
3.3. Významné události a konflikty v průběhu generální stávky (5.-12. května)	24
4. Události po generální stávce a důsledky sporu.....	34
4.1. Stávka horníků a její podpora	34
4.2. Ukončení stávky a její výsledky	36
5. Závěr.....	38
6. Seznam zkratk	40
7. Seznam použité literatury	41
8. Resumé.....	45

1. Úvod

Generální stávka v roce 1926 byla jedinou v britské historii. Byla svolána na podporu horníků, kterým hrozilo snížení mezd a navýšení pracovní doby. Sdružené odbory v čele s Generální radou TUC je podpořily, a vznikl tak největší průmyslový spor v dějinách Velké Británie, který způsobil velké ekonomické ztráty. Téma pro bakalářskou práci jsem si zvolila proto, že v české literatuře není dostatečně zpracováno a že téma generální stávky považuji za fakticky stále možnou aktuální hrozbu.

Mým cílem je především analýza celého konfliktu, včetně jeho příčin, které sahají až do doby předválečné. Budu se zabývat postojem vlády Stanleyho Baldwina, Generální rady TUC a hornické federace a jejich změn v průběhu konfliktu až do doby po ukončení generální stávky, kdy horníci ještě šest měsíců odmítali návrat do práce. Pokusím se také ujasnit úlohu propagandy a odpovědět na otázku jaké byly důsledky generální stávky.

Práce je strukturována do tří hlavních kapitol. První z nich se zabývá vývojem před stávkou a popisuje situaci v těžebním průmyslu v daném období. Také nastiňuje vznik prvotní myšlenky generální stávky. Tato kapitola se věnuje období od první světové války až do posledních chvílí před konfliktem. Ve druhé kapitole jsou popsány přípravy vlády na straně jedné a TUC na straně druhé. Dále je vysvětleno, jakou úlohu měla média a propaganda, a následně jsou představeny významné události a konflikty v průběhu stávky až do jejího ukončení. Poslední, třetí kapitola, se zabývá událostmi po generální stávce, kdy horníci ještě půl roku stávkovali sami, a poté boj, hlavně z důvodu chudoby a špatné životní úrovně, vzdali a ukončili. V poslední části práce jsou uvedeny výsledky a následky generální stávky a uvedena opatření, která byla přijata vládou proti další případné hrozbě stávky.

Práce vychází převážně z anglicky psané literatury. Za nejpřínosnější považuji články *A Narrative of the General Strike of 1926* od D. H. Robertsona, který podrobně popisuje jednání a události během stávky, a *The British Coal Strike and After* od Williama Wynneho, ve kterém autor uvádí množství statistických dat a v němž klade důraz na jednotlivé návrhy na urovnání sporu. Z odborných monografií pro mě měla asi největší přínos kniha od Keitha Laybourna, *The General Strike: Day by Day*, kde je stávka popisována po jednotlivých dnech v důležitých bodech a přehledně. Ke studiu veřejného mínění a

využívání propagace během stávky mi byla nápomocná kniha od autorky Anne Perkins, *A Very British Strike* a články od Laury Beers, *Education or Manipulation? Labour, Democracy, and the Popular Press in Interwar Britain* a *“Is This Man an Anarchist?” Industrial Action and the Battle for Public Opinion in Interwar Britain*, byly také významným zdrojem při posuzování ovlivňování veřejného mínění v zemi v době stávky. Situaci po ukončení generální stávky nejlépe vystihuje článek od Melvina Sheffitze, *The Trade Disputes and Trade Unions Act of 1927: The Aftermath of the General Strike*, který se hlavně věnuje závěrečnému jednání a zákonu o odborových sporech a odborových organizacích z roku 1927, a dále článek od George Baldwina, *Structural Reform in the British Miners' Union*, ve kterém popisuje historii hornických odborů v zemi.

2. Vývoj před generální stávkou, situace v těžebním průmyslu

2.1 Těžební průmysl za první světové války a v poválečných letech do roku 1925, prvotní myšlenka generální stávky

Evropský průmysl se za první světové války soustředil hlavně na výrobu válečných zbraní. Válka způsobila ekonomickou nestabilitu a náklady s ní spojené přesahovaly deset miliard liber. V boji padlo skoro sedm set padesát tisíc vojáků a spolu se sníženou porodností se mužská část populace výrazně snížila. Mužů do čtyřiceti pěti let 10 % padlo v bojích a dalších asi 20 % bylo raněno.¹ V poválečné době ve Velké Británii nastal odklon od řízeného průmyslu a spíše se začalo rozvíjet svobodné podnikání. Hospodářství celkově stagnovalo. Krátké zotavení nastalo v letech 1919–1920, poté ale opět produkce poklesla. V dolech, v bavlnářských a textilních továrnách, loděnicích, strojírenských závodech byla výrobní zařízení zastaralá a postupy často již překonané a spolu s vnitřními spory to vše vedlo k nízké produktivitě práce a k nárůstu nezaměstnanosti. V koaliční vládě liberálního premiéra Davida Lloyd George (ve funkci v letech 1916–1922) panovaly rozpory. Konzervativní členové měli neshody s premiérem ve vnitřních, zahraničních i imperiálních problémech. Ministerský předseda začal pomalu ztrácet podporu a svoji pověst zachránce pracujících.²

Ze Spojených států amerických se po první světové válce stávala nová supervelmoc. Velká Británie ztrácela svoji dominanci již před první světovou válkou, díky svým koloniím si však dokázala stále udržet silné postavení. Mezinárodní obchod se po válce obnovoval jen pozvolna díky protekcionářským tendencím států. Zvyšovaly se tak ztráty britských zahraničních odbytišť, čímž se také zvyšoval národní dluh. Velká Británie se za války velmi zadlužila. Státní dluh se mnohonásobně zvýšil, což znamenalo, že země musela, jako mnohé ostatní státy, opustit princip zlatého standardu a v zemi nastala inflace. Libra ztratila více než polovinu své hodnoty.³ Země ale usilovala o co nejrychlejší návrat ke zlatému

¹ JOHNSON, Paul, *Dějiny anglického národa*, Praha, 2002, s. 371.

² KENNETH, O. Morgan, *Dějiny Británie*, Praha, 1997, s. 467.

³ JOHNSON, *Dějiny národa*, s. 372.

standardu, bylo to bráno jako národní důkaz stability. Winston Churchill jako ministr financí od roku 1924 ve vládě Stanleyho Baldwina (1924–1929) se rozhodl pro návrat ke zlatému standardu v roce 1925. Vyrovnaly se tak vyšší vývozní ceny a levnější dovoz, což mělo za následek deflaci, která omezila oběživo uvnitř země a zvýšila zahraničí kurs libry. To později také jistě přispělo k potlačení generální stávky v roce 1926. Největší užitek tím získala Konzervativní strana.⁴

Do roku 1914 těžila Velká Británie asi tři sta milionů tun uhlí ročně, z čehož třetina šla na export. Za války bylo uhlí potřeba více, což způsobilo nárůst zaměstnanců v tomto odvětví a nárůst mezd dělníků. Uhelny průmysl za války ovládal kabinet Davida Lloyda George, ovšem zájem o pracovní výkonnost a podmínky byl nevelký. Po skončení války zůstala skoro čtvrtina uhlí neprodejná a začínala klesat jeho cena.⁵ Ceny od roku 1914 se více než z trojnásobily a mzdy naopak začaly postupně klesat. Vláda zrušila subvence na uhlí, a nejen majitelé dolů začali mzdy snižovat a často prodlužovat pracovní dobu, což vyvolávalo velmi silné reakce. Práce v dolech byla nebezpečná, ročně zemřelo v průměru na tisíc tři sta horníků. Prach, který dělníci denně vdechovali, jim výrazně krátil život a hygiena na pracovištích nebyla dostačující. Ve Velké Británii bylo v meziválečné době několik stovek důlních společností, některé z nich zaměstnávaly až několik tisíc horníků. Například společnost Powell Duffryn Steam Coal zaměstnávala přes osmnáct tisíc mužů. Velkým vlastníkem dolů byla též církev.⁶

Původní idea generální stávky bývá spojována se jménem William Benbow (i když nelze s jistotou označit, že on byl první ve Velké Británii, kdo prosazoval tuto myšlenku). Benbow vydával radikální pamflety, ve kterých obhajoval dělnickou stávku. Po povstání v Manchesteru v roce 1819, při kterém vydal svůj první pamflet *Censorship Ex-posed*, byl zatčen a několik měsíců strávil ve vězení. Benbow přesto, že jako samoučený dělník příliš neovládal gramatiku, používal bohaté narážky a metafory, velmi zapáleně vyzýval k politickým reformám a vznášel výroky proti kléru. Stal se jedním z nejradiálnějších a nejvlivnějších členů národního svazu dělníků. Jeho publikace *Grand National Holiday*, ve

⁴ JOHNSON, Paul, *Dějiny dvacátého století*, Praha, 1991, s. 165.

⁵ KOVÁŘ, Martin, *Generální stávka ve Velké Británii v roce 1926. Příspěvek k dějinám ostrovního státu mezi dvěma světovými válkami*, in: Svět historie ■ Historikův svět. Sborník profesoru Robertu Kvačkovi, Liberec, 2007, s. 101–112, s. 102.

⁶ MOYNAHAN, Brian, *Velká Británie XX. století: historie posledního století slovem a obrazem*, Praha, 1997, s. 153.

kteře propagoval teorii generální stávkvy, vyšla v roce 1832.⁷ Po zhroucení generální stávkvy v roce 1842 tato myšlenka byla zdiskreditována a ve Velké Británii o ní na pár let nebylo slechu. Těžištěm idejí o velké stávce se stala Francie a Spojené státy americké, na počátku 20. století se však zpět do ostrovního království myšlenka vrací. Syndikalisté, kteří měli před první světovou válkou velký vliv na vývoj odborů, se začínali snažit o sloučení odborů do jedné organizace. Věřili v sílu spojených odborových svazů, které by stačily na vyvolání úspěšné generální stávkvy. Ta by pak mohla donutit nastávající vládu k odstupu a umožnila by nástup socialismu v zemi. V předválečném období však bylo v zemi přes tisíc dvě stě samostatných odborů, které ve větší míře spolu nespolečupracovaly. Větší centralizace začala až v průběhu války, a hlavně po jejím skončení.⁸

Poválečný rok 1919 byl rokem pokusu o stávkvy v Seattlu a následně i ve Velké Británii. Strach z bolševické revoluce v Rusku v roce 1917 a z jejího šíření do jiných evropských či zámořských zemí, a také obavy z obnovy ruské světové supervelmoci, to vše do jisté míry neplánovaně situaci ovlivnilo. Ve Velké Británii, hlavně ve velkých městech se silnou pravicovou základnou, narůstal strach z ruské bolševické podpory možné generální stávkvy s cílem ochromit britskou ekonomiku a prosadit revoluci.⁹ Od 6. do 11. dubna 1919 probíhala v Seattlu generální stávkva, do které se zapojilo více než šedesát pět tisíc dělníků, kteří požadovali navýšení platu po dvou leté vládní kontrole mezd během války. Po pěti dnech byla však stávkva zcela potlačena. Ve Velké Británii, která nejspíš viděla v seattleské stávce vzor, první větší konfrontace probíhala od 27. ledna stávkami v Glasgow a Belfastu. Protestovala různá odvětví průmyslových, ekonomických i politických zájmů. Stávkující požadovali čtyřiceti hodinovou pracovní dobu. Horníci, kteří se také začali připravovat na stávkvy, požadovali zestátnění celého uhelného průmyslu s mírou dělnické kontroly, o 30 % vyšší platy a zavedení šesti hodinové denní směny.¹⁰

Premiér Lloyd George kvůli obavám z hornické stávkvy jmenoval v roce 1919 komisi v čele se soudcem lordem Sankeyem, která měla rozhodnout, zda celý uhelný průmysl zůstane v rukou státu, či se navrátí původním majitelům. Konečná zpráva komise podporovala požadavky horníků. Ministerský předseda rozhodnutí komise o ponechání

⁷ CARPENTER, Niles, *William Benbow and the Origin of the General Strike*, in: *The Quarterly Journal of Economics*, 35, 1921, 3, s. 491–499, [cit.: 7. 12. 2016]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1884099>, s. 494.

⁸ MORRIS, Margaret, *The British General Strike 1926*, The Historical Association G82, London, 1973, s. 13.

⁹ PERKINS, Anne, *A Very British Strike: 3 May–12 May*, London, 2007, s. 4.

¹⁰ TAAFEE, Peter, *1926 General Strike: Workers Taste Power*, London, 2006, s. 8.

uhelných dolů kontrole státu však ignoroval. Zkrátil pracovní dobu na sedm hodin denně a navýšil mzdy, tím ale horníky neuspokojil. V červenci 1919 vyšli horníci v Yorkshiru, Liverpoolu, Glasgow a v jiných městech do stávky, jejich demonstrace však dopadla neúspěšně. Hrozba národní železniční stávky vedla vládu k založení Komise pro dodávky a transport zásob (*Supply and Transport Committee, STC*).

V meziválečném období, s demokratizací britské společnosti, nastal mimo jiné i velký rozkvět ve vydávání tištěných periodik, což se brzy stalo důležitým nástrojem politické komunikace. Vzestup komerčního oběhu novin, časopisů, pamfletů, letáků aj. tiskovin v obrovských nákladech, byl využíván jako propaganda určená k oslovení čtenářů. Ernest Bevin, majitel deníku *Daily Herald*, odsoudil v roce 1919 falešnou propagandu, která měla klamat čtenářstvo. Odbory ve stejném roce před stávkou vynakládaly tisíce liber za propagaci, hlavně ve formě letáků a pamfletů. Horníci v letech 1920–1921 vedli veřejnou a mediální kampaň „*Mines for the Nation*“ (pro zestátnění uhelného průmyslu). Vláda šířila vlastní kampaň přes zpravodajství BBC (*British Broadcasting Corporation*), v menším měřítku přes *British Gazette*.¹¹ Náklady deníků ročně narůstaly, *Daily Mail* byl první britský deník, který dosáhl milionu výtisků. Pro srovnání, v roce 1921 vycházel deník *Daily Mail* v nákladech jeden a půl milionu, *Daily Express* a *Daily Chronicle* se pohybovaly okolo šesti set tisíc výtisků a levicové deníky *Daily News* a pro dělnický *Daily Herald* kolem dvě stě padesáti tisíc. Před generální stávkou v roce 1926 dosahoval počet výtisků *Daily Mail* milion a sedm set tisíc, *Daily Express* osm set padesát tisíc a *Daily Herald* tři sta padesát tisíc.¹² To poukazuje na oblíbenost médií u obyvatelstva. Díky novinám byla široká veřejnost rychlým způsobem informována o aktuálním dění, a navíc periodika zásadně ovlivňovala veřejné mínění obyvatel a formovala jejich názory.

V roce 1920 ze strachu před dalšími výtržnostmi byly navýšeny dotace pro uhelný průmysl a byl také zaveden zákon o mimořádných pravomocích (*Emergency Powers Act*), který dával vládě rozsáhlé pravomoci k zatýkání a zadržování osob bez řádného soudu a

¹¹ BEERS, Laura, *Education or Manipulation? Labour, Democracy, and the Popular Press in Interwar Britain*, in: *Journal of British Studies*, 48, 2009, 1, s. 129–152, [cit.: 8. 1. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/25482965>, s. 139–143.

¹² BEERS, Laura, „*Is This Man an Anarchist?*“ *Industrial Action and the Battle for Public Opinion in Interwar Britain*, in: *The Journal of Modern History*, 82, 2010, 1, s. 30–60, [cit.: 8. 1. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/650506>, s. 36.

nad průmyslovými spory.¹³ Na začátku března roku 1921 pak vláda oznámila, že doly budou vráceny do soukromého vlastnictví, což se stalo 31. března. Vlastníci dolů brzy po jejich navrácení začali prosazovat snížení mezd. Jeden z důvodů byl velký propad exportu uhlí v témže roce. Již od roku 1916, kdy železniční a uhelný průmysl řídil stát, vláda prosazovala snížení platů kvůli snižování cen uhlí, ale obávala se nepokojů, tak k tomuto kroku nepřistoupila, odložila tento plán a rozhodnutí ponechala soukromým majitelům dolů. Hrozba hornické stávký byla vysoká, poklesla však 15. dubna 1921, když se Národní svaz železničářů (*National Union of Railwaymen*, NUR) a Národní federace pracovníků v dopravě (*National Transport Workers' Federation*, NTWF) rozhodly, že nepodpoří horníky, kdyby se rozhodli pro stávku. Tento den je v britské historii horníků známý jako *Černý pátek* (*Black Friday*).¹⁴ Horníci to brali jako zradu, protože s odbory železničářů a dopravců se v roce 1914 jako nejsilnější britská průmyslová odvětví spojily v jakousi průmyslovou alianci pro vzájemnou podporu a spolupráci (*Triple Alliance*). Dohoda nebyla písemně závazná, přesto horníci nečekali, že by je ostatní dva odbory odmítly podpořit. Po nešťastném *Černém pátku* se horníci snažili bojovat za své požadavky sami, měli podporu většiny obyvatel v otázce zvýšení minimální mzdy z 50 na 60 šilinků.¹⁵ V červenci byla však většina horníků již na pokraji chudoby, tak byli nuceni vrátit se zpět ke své práci a přijmout nižší platy (v průměru až o 30 %). Mnoho horníků bylo propuštěno a životní úroveň hornických rodin výrazně poklesla. Nezaměstnanost v roce 1921 ve Velké Británii vzrostla až na milion osob.¹⁶

V důsledku dubnových událostí roku 1921 rezignoval Robert Smillie jako prezident Federace horníků Velké Británie (*Miner's Federation of Great Britain*, MFGB). Smillie byl socialista, který se před první světovou válkou zasloužil o vytvoření aliance s dopravci a železničáři a v roce 1919 tvrdě bojoval za znárodnění uhelného průmyslu. Herbert Smith v roce 1922 Roberta Smillieho ve funkci prezidenta nahradil a v úřadu setrval do roku 1928. Smith byl stejně jako Smillie neústupný a tvrdý vyjednávač. Nehodlal přijmout a smířit se

¹³ TAAFEE, s. 9.

¹⁴ DESMARAIS, Ralph H., *The British Government's Strikebreaking Organization and Black Friday*, in: *Journal of Contemporary History*, 6, 1971, 2, s. 112–127, [cit.: 14. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/259638>.

¹⁵ PHILLIPS, G. A., *The Triple Alliance in 1914*, in: *The Economic History Review*, 24, 1971, 1, s. 55–67, [cit.: 13. 4. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/2593640>, s. 64.

¹⁶ TAAFEE, s. 11.

se snížením mezd a zvýšení pracovní doby pro horníky.¹⁷ V roce 1922 však došlo ve Velké Británii k oživení uhelného průmyslu, k čemuž jistě přispěla tzv. Rúrská krize v Německu spojená s válečnými reparacemi, a stávka horníků ve Spojených státech amerických. V témže roce vznikl na britských ostrovech, sloučením čtrnácti svazů, Svaz dopravců a dělníků (*Transport and General Worker's Union*, TGWU), odborová organizace,¹⁸ s více než tři sta tisíci členy v roce 1923.¹⁹ V čele odboru stál vlivný člen Generální rady Odborového kongresu, první generální tajemník Ernest Bevin (ve funkci 1922–1940). Během první světové války celkově členů v odborech přibývalo. V roce 1914 bylo ve Velké Británii v odborových organizacích okolo čtyř tisíc členů. Na konci války, v roce 1918, stoupl počet na šest a půl tisíce. Čísla stoupala až do roku 1920, kdy odbory měly přes osm tisíc členů. Poté následoval trvalý pokles až do roku 1927, kdy počet členů opět převýšil pět tisíc.²⁰

V roce 1922 se k moci dostali konzervativci v čele s ministerským předsedou Andrewem Bonarem Lawem. Toho však v jeho funkci za necelý rok vystřídal Stanley Baldwin. Na konci roku, v prosinci 1923 se konaly další všeobecné volby a poprvé se v britské historii dostala k moci Labouristická strana a Ramsay MacDonald se stal ministerským předsedou.²¹ Jeho vláda však neměla dlouhého trvání, pouze necelých deset měsíců. I přes krátkou dobu vlády se MacDonaldu podařilo dosáhnout několika cílů, pro rodiny s nízkými příjmy schválil například rozšíření výstavby levných bytů. Protože labouristé neměli většinu v Horní ani Dolní komoře parlamentu a v říjnu 1924 většina poslanecké sněmovny hlasovala pro nedůvěru současné vlády, byly vypsány další všeobecné volby. Čtyři dny před těmito volbami, 15. dubna 1924, zveřejnil deník *Daily Mail* tzv. Zinověvův dopis. Tento, pravděpodobně falzifikát, obdržela vláda formou dopisu a brala ho jako

¹⁷ BALDWIN, George B., *Structural Reform in the British Miners' Union*, in: *The Quarterly Journal of Economics*, 67, 1953, 4, s. 576–597, [cit.: 14. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1883603>, s. 578.

¹⁸ Odbory v 18. století představovaly jednotlivé podniky a firmy. V 19. století došlo k posílení jejich spolupráce, roku 1871 byl přijat zákon *The Trade Union Act*, který odbory legalizoval. K větší centralizaci pak došlo po skončení války.

¹⁹ V roce 1970 již počet členů přesáhl dva miliony a v TGWU byla zastoupena téměř všechna dopravní, stavební a chemická odvětví. V roce 2007 se TGWU sjednotil s Elektro-inženýrskou unií (*Amalgamated Engineering and Electrical Union*, AEEU) a vznikla tak největší odborová organizace ve Velké Británii s více než jeden a půl milionu členů.

²⁰ *Trade Union Membership 2012, Trade union membership: Long term trends, Table 1.1: Trade union membership, UK, 1892 to 2010–11*, [cit.: 12. 1. 2017]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/299294/trade-union-membership-statistics-2012-tables.xls.

²¹ Předchůdce Labouristické strany byl Výbor pro zastupování práce (*Labour Representation Committee*), založený v roce 1900. Během první světové války jeho členové úzce spolupracovali s liberály. Od roku 1918, s novou socialistickou politikou, se pak již jako Labouristická strana stala hlavní opoziční stranou.

autentický dokument ze sovětské Kominterny.²² Byl to instruktážní dopis s pokyny a výzvou pro Komunistickou stranu Velké Británie, ve kterém bylo uvedeno, že je nutné podporovat bolševickou revoluci na britských ostrovech a vytvořit silnou propagandu tohoto hnutí. Tento dokument měl být podepsán Grigorijem Zinověvem, který byl v této době v čele Kominterny. On však razantně odmítal, že by takovýto dopis psal či podepisoval. MacDonald se snažil od počátku tento dopis zpochybnit, však neúspěšně. Labouristická strana ztratila velkou část z předešlé podpory a v následných volbách, které se konaly na konci října 1924, prohrála. K moci se tak opět dostali konzervativci znovu se Stanleyem Baldwinem v čele strany.²³ Názor většiny historiků je dnes však takový, že tzv. Zinověvův dopis nepříliš výrazně ovlivnil hlasování ve volbách, a že Labouristická strana by s největší pravděpodobností volby stejně prohrála.²⁴

Baldwinova vláda (1924–29) se rozhodla pro návrat ke zlatému standardu, což se stalo na konci dubna 1925 a jako vedlejší produkt to mimo jiné způsobilo navýšení nákladů na britský export. Za této situace byli vlastníci dolů nuceni reagovat. 30. června oznámili ukončení národní dohody s horníky, které byly v platnosti od roku 1924, a po celé Velké Británii začali prosazovat další snižování mezd svým pracovníkům, tentokrát o 13 %. Také přestali garantovat do té doby stanovené minimální mzdy horníkům. Následovaly mzdové škrty v celé řadě oborů. Odboráři vytvořili z Generální rady Odborového svazu (*Trade Union Congress*, TUC) generální štáb hnutí.²⁵ Vůdce hornické federace Herbert Smith spolu s tajemníkem MFGB Arthurem Jamesem Cookem požadovali zrušení navrhovaného snížení mezd.²⁶ Vyvíjeli tlak na TUC, aby zrušení prosadili u vlády. Na konci června 1925 TUC hrozila stávkou, na což Baldwinova vláda připravena nebyla, takže se snažila vší mocí vypuknutí stávky zabránit.²⁷

10. července předali zástupci horníků generální radě TUC jejich případ k řešení s

²² GRANT, Natalie, *The 'Zinoviev Letter' Case*, in: *Soviet Studies*, 19, 1967, 2, s. 264–277, [cit.: 12. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/149401>, s. 265.

²³ TAAFEE, s. 18.

²⁴ CARR, E. H., *The Zinoviev Letter*, in: *The Historical Journal*, 22, 1979, 1, s. 209–210, [cit.: 12. 4. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/2639018>, s. 10.

²⁵ TUC byla jako federace odborových svazů Velké Británie založena v roce 1868 v Manchesteru na podporu a propagaci odborových požadavků a na koordinaci protestních akcí. Zakladateli TUC byl Samuel Caldwell Nicholson a William Henry Wood. ALLEN, V. L., *The Re-Organization of the Trade Union Congress, 1918-1927*, in: *The British Journal of Sociology*, 11, 1960, 1, s. 24–43, [cit.: 26. 2. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/587039>, s. 24.

²⁶ Arthur James Cook byl ve funkci tajemníka MFGB od r. 1924 do r. 1931. Nahradil tak Franka Hodgese, který byl nucen rezignovat po jmenování MacDonalda ministerským předsedou.

²⁷ KOVÁŘ, s. 103.

nadějí, že problém a jeho řešení předloží premiérovi. Den poté, 11. července 1925, vydala Generální rada manifest na podporu horníků s oznámením, že bude jmenován zvláštní výbor pro kontakt s jednáním. Mezitím proběhla konference odborů přidružených k TUC, kde se její účastníci zavázali k obraně norem horníků. Ministerský předseda 30. července, navzdory snaze zabránit vypuknutí stávk, veřejně konstatoval, že vláda nebude garantovat zachování minimální mzdy v těžebním průmyslu a státní dotace zamítl. Hned druhý den však vláda náhle ustoupila a souhlasila s poskytnutím finanční dotace těžebnímu průmyslu po dobu devíti měsíců pod podmínkou, že vlastníci dolů svým zaměstnancům po tu dobu nesníží mzdy.²⁸ Někteří členové kabinetu však s dotacemi nesouhlasili, například ministr vnitra sir William Joynson-Hicks prohlásil, že má velké obavy z „rudé hrozby“, a začal ihned po schválení dotací s konáním veřejných projevů, ve kterých často opakoval slova: „*Kdo vládne? Vláda, nebo odborové organizace?*“²⁹ Lord Salisbury také rozhodnutí vlády ostře kritizoval, dotace považoval za krok směrem k socialismu a zpochybňoval morální počínání kabinetu.

Baldwin také ustanovil Královskou komisi pod vedením sira Herberta Samuela k prozkoumání problémů v uhelném průmyslu. Tento den je v dělnické historii známý jako *Červený pátek* (v protikladu k *Černému pátku* o čtyři roky dříve), název, který jako první použil deník *Daily Herald*. Ministerský předseda tímto krokem situaci nevyřešil, pouze problém odložil a vláda se mezitím mohla zkusit na nadcházející situaci připravit. Možné ekonomické a finanční dopady, které by generální stávka mohla vyvolat, vládu znepokojovaly.

Na začátku září 1925 se TUC začala intenzivně připravovat na vyhlášení stávk. Labouristická strana zatím rozhodla na konferenci v Liverpoolu o vyloučení všech komunistů ze své strany a v říjnu v ústředí komunistické strany probíhaly policejní razie,³⁰ které dopadly zatčením dvanácti komunistických leaderů, kteří byli odsouzeni k šesti až dvanácti měsícům ve vězení. Obavy z bolševické podpory generální stávk ve Velké Británii nadále přetrvávaly. Naopak britští fašisté (*The British Fascists* a *National Fascists*),

²⁸ ROBERTSON, D. H., *A Narrative of the General Strike of 1926*, in: *The Economic Journal*, 36, 1926, 143, s. 375–393, [cit.: 12. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/2959789>, s. 375.

²⁹ RENSHAW, Patrick, *Anti-Labour Politics in Britain, 1918-27*, in: *Journal of Contemporary History*, 12, 1977, 4, s. 693–705, [cit.: 10. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/260167>, s. 700.

³⁰ Komunistická strana byla ve Velké Británii založena v roce 1920. V říjnu 1925 pak byli její členové stíháni a mnozí byli zatčeni, kvůli obavám ze spiknutí proti státu a podpory možné stávk či revoluce.

založení v letech 1923-24, byli vládou bráni jako pomocná síla proti britské dělnické třídě. Proto tlak Labouristické strany, která byla pro zatýkání a stíhání fašistů na britských ostrovech, byl vládou ignorován pro nedostatek důkazů. Mezitím Samuelova Královská komise začala s vyšetřováním a 15. října uspořádala první veřejné zasedání. Následovalo období devíti měsíců, během nichž se vláda začala připravovat na generální stávkou.³¹

2.2. Období devíti měsíců před generální stávkou, září 1925–duben 1926

Po schválení dotací uhelnému průmyslu se vláda začala připravovat na stávkou, kterou očekávala na konci dubna 1926, ihned po ukončení dotací. Ještě v prosinci 1925 byla uspořádána speciální konference vlády kvůli dopravě a zásobování během možné stávky, a byl zde stanoven plán pro postup policie. Samuelova komise dále zkoumala situaci v uhelném průmyslu, a ve snaze zlepšení pracovních vztahů navrhovala sloučení dolů, znárodnění těžebních licenčních poplatků, zavedení systému dávek pro dělnické rodiny a apelovala na dodržování národních mzdových dohod. Tyto změny měly být zavedeny postupně, během několika let. Komise však také navrhovala zrušení státních dotací a snížení minimální mzdy horníkům, aby bylo možné uведенé změny uskutečnit. Vláda považovala znárodnění těžebních poplatků za příliš drahou záležitost a horníci na druhé straně razantně odmítali snížení mezd. Zástupci horníků Herbert Smith a Arthur J. Cook se nehodlali vzdát bez boje a podporovali horníky k akci chytlavými výroky.³² Pouze TUC se snažila najít nějaké kompromisní řešení.³³

Vláda začala posilovat protistávková opatření přes Zásobovací a transportní výbor. V mnoha městech se vytvořily vlastní dobrovolné organizace. V Liverpoolu se sešlo více než dvacet tisíc dobrovolníků, z nichž někteří byli později do generální stávky v konfliktu zapojeni. V září 1925 vznikla také Organizace pro udržování zásobování základních potřeb (*Organization for the Maintenance of Supplies*, OMS), k níž se připojilo přes osmdesát tisíc

³¹ RENSHAW, Patrick, *The General Strike*, London, 1975, s. 125–126.

³² Slavný Smithův výrok, který horníci nejčastěji opakovali v překladu znamenal: Není cent na plat, nebude další pracovní den. LAYBOURN, Keith, *The General Strike: Day by Day*, London, 1996, s. 8.

³³ MORRIS, s. 23–24.

Britů.³⁴

Walter Citrine, jednatel TUC, se snažil zajistit řádné opatření. Do 1. května 1926 však TUC neměla dostatečnou moc k vyhlášení generální stávky, Generální radě bylo v roce 1925 zamítnuto právo vyhlásit stávku. Citrineovou snahou byla lepší spolupráce s MFGB a přinutit vládu k mírnějšímu postoji. Vládní opatření byla oproti přípravám TUC efektivní. Generální stávka se pozvolna začala stávat nevyhnutelnou.

V lednu 1926 proběhlo poslední veřejné zasedání Samuelovy komise a 10. března předložila králi zprávu o situaci v uhelném průmyslu. Postoj Královské komise se nezměnil. Znárodnění licenčních poplatků, doporučené snížení mezd horníkům o 13,5 % a zrušení státních dotací, tato doporučení komise navrhovala. Zpráva přiznávala fakt, že kdyby uhelný průmysl nedostával vládní dotace, tak v posledním čtvrtletí 1925 by až 73 % vyrobeného uhlí bylo ve ztrátě. Dotace bylo nevyhnutelné poskytnout, ale po jejich ukončení by je vláda neměla již znovu zavádět. Stát by mohl pomoci jinými prostředky, materiálně či pomoci s výzkumem a vylepšením situace u dolech.³⁵ Ministerský předseda o čtrnáct dní později oznámil vládní přijetí návrhů Samuelovy komise. Vlastníci dolů začali ihned poté požadovat změny, o 13 % snížení mezd horníkům a zavedení osmi hodinových směn, s platností od 1. května. V dubnu pak proběhla konference mezi vládou, vlastníky dolů, hornickými zástupci a zástupci TUC. Dohody zde dosaženo nebylo. Majitelé dolů oznámili, že 30. dubna, tj. v den ukončení dotací, začnou platit nové podmínky pro horníky a v případě odmítnutí těchto podmínek měli být horníci propuštěni.³⁶

Arthur Pugh,³⁷ prezident TUC v roce 1926,³⁸ byl 25. dubna 1926 pozván premiérem k neformální diskuzi. O den později Baldwin svolal schůzi se Zvláštním průmyslovým výborem (*Special Industrial Committee*, SIC), od kterého požadoval jmenování zástupců, kteří by doprovázeli horníky k dalším jednání. Pugh po jednání s premiérem vyzval horníky k jednání s vlastníky dolů a vyjádřil svůj vstřícný postoj k zásluhám ministerského předsedy. Všechna další jednání však byla neúspěšná. 27. dubna zřídila TUC výbor pro organizaci stávky (*Powers and Orders Committee*) a její přípravy začaly. Vláda se soustředila na

³⁴ KOVÁŘ, s. 106.

³⁵ *Report of the Royal Commission on the Coal Industry (1925)*, Report, Cmd 2600, s. 235-7, in: LAYBOURN, Keith, *The General Strike of 1926*, Manchester, 1993, s. 127-128.

³⁶ ROBERTSON, s. 377.

³⁷ Arthur Pugh byl významný britský odborář, během generální stávky aktivní v řízení deníku *Daily Herald*. Jako předseda TUC vystřídal Alonza Swalese.

³⁸ Organizace TUC vždy na každoročním zasedání rady zvolila prezidenta na následující rok.

konkrétní problémy, dodávky potravin, udržení zdravotních služeb, zajištění plynulého chodu veřejných služeb (například dodávky elektřiny a plynu). Ve snaze zabránit, či alespoň odsunout stávkou, vynaložila vláda od září 1925 do vypuknutí stávkou přes dvacet tři milionů liber.³⁹

Horníci vydali se souhlasem generální rady politické prohlášení s názvem *The Mining Situation*. Tento dokument byl předložen 29. dubna na zvláštní konferenci v Londýně v Memorial Hall, s více než osmi sty odborovými delegáty z celé země. Závěrečné prohlášení konference říkalo, že reforma uhelného průmyslu je nutná, delegáti však obavy, které měla rada TUC ze snížení mezd, nesdíleli. Důležitější dle nich byla nutnost zvýšit životní úroveň horníků a jejich rodin. Usilovat o nesnížení mezd bylo podle komise již v tuto chvíli neobhajitelné, snížení se stalo nevyhnutelné. Nedlouho po zveřejnění tohoto prohlášení měl Ernest Bevin proslov před odborovými delegáty, kde odbory vyzýval k užší spolupráci: „*Za dvacet čtyři hodin, od této chvíle, musíte přestat být oddělenými odbory. Musíte se spojit v jeden odbor bez vlastní autonomie.*“⁴⁰ Následně poté proběhlo hlasování hornických leaderů, kde se shodli na tom, že radě TUC svěří plnou odpovědnost za řešení krize uhelného průmyslu a za vyvolání generální stávkou.

Ze SIC se stal vyjednávací výbor pro urovnání sporů, který v časných ranních hodinách 30. dubna, v den ukončení vládních dotací uhelnému průmyslu, dorazil do sněmovny za ministerským předsedou, který slíbil kontaktovat majitele dolů, a ještě tentýž den oznámit jejich konečné podmínky. Definitivní nabídka majitelů nabízela 20 na místo 30 % snížení mezd oproti roku 1914, pod podmínkou navýšení pracovní doby ze sedmi na osm hodin denně (čtyřiceti osmi hodinový pracovní týden). Tyto podmínky byly pro horníky samozřejmě neuspokojivé a odmítali je přijmout.⁴¹ TUC se po získání vyjádření vlastníků dolů ještě odpoledne setkala s ministerským předsedou a žádala o stažení těchto podmínek. O několik hodin později vyjádřila MFGB svůj pohled na situaci. Podle Hornické federace by „*horníci neměli být vyzýváni, aby se vzdali současných, již tak nedostatečných, mezd a podmínek.*“⁴² Premiér argumentoval tím, že hornické požadavky, spojené se snížením jejich mezd, by byly v rozporu s vládou schválenou zprávou Královské komise.

³⁹ KOVÁŘ, s. 105.

⁴⁰ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 38.

⁴¹ ROBERTSON, s. 378.

⁴² LAYBOURN, *Day by Day*, s. 38.

Večer 30. dubna se horničtí zástupci spolu s jednacím výborem (*Negotiation Committee*), včetně Ramsayho MacDonalda, snažili ještě tlačit na Baldwina, aby změnil své rozhodnutí a odvolal vládou přijaté návrhy. Během následujících hodin proběhla další jednání, během nichž James Henry Thomas,⁴³ odborář, který byl pověřen radou TUC k vyjednávání s Baldwinem, zveřejnil kopii OMS s vyhlášením výjimečného stavu. Bylo však příliš pozdě večer na to, aby tiskárny velkých deníků souhlasily s jeho vydáním na druhý den. Ještě okolo desáté hodiny večerní se delegace TUC vrátila do Memorial Hall za premiérem a Arthur Pugh Baldwina seznámil s jejich plány a předběžně uvedl, která odvětví pozastaví výrobu. Odbory měly jednotný názor; vyvinout maximální dopad stávky, aniž by došlo k ohrožení britské veřejnosti. Chtěli si jen udržet stávající mzdy. Tradiční britská zdrženlivost se projevila.⁴⁴

2.3. Poslední chvíle před stávkou, 1.–2. květen 1926

V sobotu 1. května ráno vycházely po celé Británii v novinách zprávy o tom, že generální stávka je již na obzoru a vyhlášovaly stav nouze. V Manchesteru, po ohlášení schválení generální stávky, napsal levicově založený deník *Manchester Guardian*, že „*propukl divoký výbuch jásotu. Komunisté mávali rudými stuhami a hlásali podporu horníkům.*“⁴⁵ Ve 12:20 hodin začala konference TUC v Memorial Hall, v čele s Arthurem Pughem, při které delegáti odborů volili, zda podpoří horníky při stávce. Jednotlivé odbory byly vyvolávány v abecedním pořadí a jejich prezident, či zástupce, měl uvést, zda se odbor jako celek rozhodl pro podporu horníků, či nikoliv. Návrh podpořilo celkem 3 653 526 odborářů, proti bylo 49 911.⁴⁶ Proti bylo námořnictvo a hasičské odbory. Prezident MFGB, Herbert Smith, oficiálně předal Generální radě jeho souhlas, aby tento spor vedla. Ernest Bevin tak mohl s konečnou platností vyhlásit, že návrh pro podporu horníků prošel. Ve svém projevu pak

⁴³ James Henry Thomas, známý jako Jimmy Thomas, zastával během stávky v roce 1919 post generálního tajemníka NUR. V dubnu 1921 byl jeden z hlavních představitelů, který se zasloužil o zradu horníků na tzv. černý pátek. Během generální stávky v roce 1926 byl členem Generální rady TUC. Od počátku se snažil najít rychlé řešení, které spatřoval ve spolupráci se šéfem Herbertem Samuelem.

⁴⁴ JOHNSON, *Dějiny národa*, s. 387.

⁴⁵ PERKINS, s. 100.

⁴⁶ FLOREY, R. A., *The General Strike of 1926: the Economic, Political and Social Causes of that Class War*, London, 1980, s. 129.

uvedl, Generální rada zřídí dobrovolnické jednotky, které se budou starat o dodávky potravin pro obyvatele, protože nejdou do války proti lidem, ale proti vládě a vlastníkům dolů. „*Jsmo připraveni k distribuci základních potravin...Historie jednou bude psát, že to byla velkolepá generace, která byla rozhodnuta něco dělat, než aby viděla horníky v dolech jako otroky.*“⁴⁷ Bevin plánoval stávkou od počátku jako velký konflikt, který bude jen narůstat. V první vlně stávkou plánoval, aby byl zúčastněn celý dopravní a tiskařský průmysl, elektrikáři a stavitelé. Bylo rozhodnuto, že v pondělí 3. května měli jít dělníci do práce naposledy a o půlnoci měla začít generální stávka.⁴⁸

Zástupci TUC se však stále snažili s premiérem dohodnout. Stávce se chtěli vyhnout a najít nějaké řešení. Ujistřovali ve dvou dopisech vládu, že základní služby veřejnosti budou zachovány a navrhovali v tomto ohledu spolupráci. Nechtěli, aby se spor týkal a zasahoval do života lidí, nebo alespoň v co nejmenší možné míře. Baldwin návrh zamítl, ale zároveň navrhl setkání vlády a zástupců TUC, na každé straně po čtyřech členech a bez záznamu. Za TUC se účastnil Pugh, Thomas, Swales a Citrine. Vládními zástupci byli Baldwin, Birkenhead, Steel-Maitland a Horace Wilson. Baldwin zde uvedl, že horníci musí souhlasit se snížením mezd, protože britský průmysl, brán jako celek, potřebuje reorganizaci a zvelebení, a to vyžaduje velké oběti, které musí být provedeny. Souhlasil také s navýšením pracovní doby a argumentoval tím, že v ostatních zemích je osm hodin standardní.⁴⁹ Horničtí vůdci odmítali jakékoliv ústupky a byli zděšeni, když se dozvěděli o tajném jednání. Mezitím vláda vypracovala nouzové pokyny, dle zákona *Emergency Powers Act*, o dodávkách uhlí pro domácnosti, s cílem kontroly uhelných zásob. Tato nařízení stanovovala množství uhlí, které si domácnosti mohly na týden koupit.⁵⁰

V neděli 2. května se vláda i TUC stále snažili najít řešení jednáním. Lord Birkenhead navrhl dohodu; čtrnáct dní bude vláda ještě vyplácet dotace uhelnému průmyslu. A během této doby budou probíhat jednání, během nichž se uhelná krize vyřeší. Mezi zástupci TUC převládaly pozitivní názory na Birkenheadův návrh, většina si byla jista, že lze dosáhnout dohody. Horníci byli předběžně dohodnuti, že podmínky přijmou, včetně požadavku snížení

⁴⁷ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 43.

⁴⁸ FLOREY, s. 132.

⁴⁹ *Meeting between the Prime Minister and members of the Trades Union Congress General Council Special Industrial Committee (verbatim report): (1926/05/01)*, in: Archive collection of Trades Union Congress [online], [cit.: 14. 3. 2017]. Dostupný z: <http://contentdm.warwick.ac.uk/cdm/ref/collection/strike/id/1558>, s. 8–9.

⁵⁰ MCLYNN, Frank, *The Road Not Taken: How Britain Narrowly Missed a Revolution, 1381–1926*, London, 2013, 420–421.

mezd. Pak ale během přestávky v jednání, bez vědomí horníků, tajemník MFGB Cook popřel to, že by horníci souhlasili s přijetím vládních podmínek. Také se ostře vyjádřil proti TUC, které vyčítal, že jedná nad rámec své způsobilosti. Deník *Sunday Worker* také TUC napadal, hlavně vůči nedostatečným přípravám a špatné organizaci při sestavování obranných sborů.⁵¹

Až po jedenácté hodině večerní, kolem půl dvanácté, se sešli horničtí vůdci na Downing Street, aby pokračovali v jednání. Během něj přišla zpráva z Londýna, že sazeči pro *Daily Mail*, sdružení v Národní společnosti operativních tiskáren a asistentů (*National Society of Operative Printers and Assistants*, NATSOPA), bez ohlášení a souhlasu Generální rady TUC zastavili tisk novin, které měly vyjít druhý den dopoledne. Rozhodli se tak jednat kvůli článku „*For King and Country*“, který byl kritický vůči odborům a odsuzoval generální stávku. Když se zpráva o zastavení tisku v Londýně dostala v ranních hodinách k premiérovi, ukončil ihned veškerá jednání a předložil vyjednávací radě přísné ultimátum: když ihned nezruší plánovanou stávku, žádná další vyjednávání již neproběhnou. Šance na domluvu byly však již téměř nereálné. Vláda se ještě mohla pokusit rozdělit Radu TUC a horníky. Na to však již nezbýval čas, obě strany se musely na nadcházející konflikt řádně připravit.⁵²

⁵¹ PERKINS, s. 104.

⁵² Tamtéž, s. 106–107.

3. Generální stávka

3.1. Začátek generální stávky (3.-4. května), přípravy vlády a TUC

Po rychlém ukončení jednání mezi vládou a TUC začaly obě strany s finálními přípravami, generální stávka měla oficiálně začít za minutu dvanáct tentýž den. Incident, který se stal v tiskárnách *Daily Mail*, se do historie dělnictva zapsal neslavně. Před tím, než bylo jednání ukončeno, dohoda mohla být reálná, horníci s největší pravděpodobností chtěli Birkenheadův návrh přijmout. Sazeči z NATSOPA jednali bez souhlasu TUC. Vláda tomu však nevěřila, a Baldwin předal ihned hornickým zástupcům nótu, která kritizovala zrušení svobody tisku a odsoudila chování Generální rady. Zástupci TUC chtěli reagovat na uvedenou nótu, premiér však již mezitím odešel domů. Další jednání neměla pokračovat, dokud TUC stávku neodvolá. Článek „*For King and Country*“, který sazeči v centru Londýna odmítli vydat, byl nakonec stejně zveřejněn, a to v manchesterském vydání deníku *Daily Mail*.⁵³

Rada TUC se později sešla, aby připravila své vyjádření k nastalé situaci. Zástupci v první řadě popírali, že by věděli o odstávce sazečů, či že by ji nařídili, a dále uvedli, že litují ukončení jednání. Zástupci vytvořili podvýbor, který reprezentoval Bevin, Pugh, Citrine, Smith, Richardson a Cook. Tito muži měli dokončit plán projednávání. Později se TUC a horníci dohodli na prohlášení o nutnosti reorganizace uhelného průmyslu, ve kterém argumentovali tím, že reorganizace měla přijít dlouho před redukcí mezd, a ne naopak. Mezitím se Ernest Bevin snažil jednat. Stále věřil v možnost, že nové návrhy by mohly být předloženy poslanecké sněmovně. K tomuto kroku však nedošlo. Ramsay MacDonal s Arthurem Hendersonem připravili jednání, na které pozvali premiéra, ministra zahraničí Austina Chamberlaina, ministra financí Winstona Churchilla a ministra práce Arthura Steel-Maitlanda. Ministři se na jednání nedostavili, vláda si tvrdě stála za svými podmínkami, požadovala odvolání stávky.⁵⁴

⁵³ FLOREY, s. 135–136.

⁵⁴ ROBERTSON, s. 383–384.

TUC ještě 3. května vydala manifest, ve kterém se snažila vysvětlit svoji roli v konfliktu. „*Generální rada, ve spolupráci s odborovými zástupci, byla nucena zorganizovat jednotný odpor proti snaze prosadit urovnání uhelné krize na úkor mezd horníků.*“⁵⁵ Odboroví zástupci uvedli, že odmítají nést veškerou odpovědnost za konflikt, který hrozil. Upozornili též, že jejich akce nejsou mířeny proti veřejnosti a odpovědnost za následky, které způsobí zastavení práce, přičítali majitelům dolů a vládě. TUC si uvědomovala, že se vláda pokusí využít generální stávku proti odborům.

Baldwin zatím ve sněmovně na jednání vlády promluvil o tom, že „...*naděje na urovnání skončily, když TUC nařídila stávku bez předchozího upozornění a konzultací s jejich členy...despotická moc byla dána do rukou malé výkonné moci v Londýně. Možná si mysleli, že v sázce není víc než jejich nátlak na vládu, aby ustoupila. Vytvořili ale něco, co již nelze zastavit. TUC nemá věci pod kontrolou a pro vládu je nebezpečné dále vyjednávat až do odvolání stávky...Generální stávka ničí svobodu naší samotné ústavy.*“⁵⁶ Premiér mluvil asi hodinu a jeho vynikající proslov byl přijímán kladně. Winston Churchill na tomto jednání obvinil TUC z pokusu o svržení vlády. Na to ihned reagoval Ramsay MacDonald a projevy označil za „*vládní útok, který má vyvolat dojem, že odbory podněcují k napadání ústavy.*“⁵⁷ Jimmi Thomas pak vyjádřil víru v to, že ještě lze situaci zvrátit a následoval projev Davida Lloyda George, který obvinil vládu za odejmutí dotací a snažil se rozlišit dva druhy generální stávky. Dle jeho názoru, stávka proti snižování mezd má své odůvodnění, ale za účelem přinutit tlakem parlament, aby změnil zákony by bylo chybné a protiprávní. Na této debatě zazněly tři pohledy na generální stávku. Labouristická strana zdůrazňovala, že jim jde jen o spravedlnost, a ne o svržení systému, Konzervativní strana v konfliktu viděla výzvu ke změně ústavy a liberálové zcela odsuzovali generální stávku jako konflikt, do kterého byla vláda zatažena, i když to nebyl její spor.⁵⁸

Organizace stávky byla v plném proudu. Vláda se v krajní nouzi mohla odvolat na zákon *Emergency Powers Act* z roku 1920, který ji dovoloval zabavit potraviny, paliva, obchody, vozy a tramvaje bez povolení. Policistům dával také právo jednat bez svolení a veřejná shromáždění mohla být kdykoliv zakázána (celkem zatčených během generální

⁵⁵ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 53.

⁵⁶ Tamtéž, s. 54.

⁵⁷ Tamtéž, s. 55.

⁵⁸ NORWICH, John Julius, *The Duff Cooper Diaries, 1915–1951*, London, 2005, s. 213.

stávky v souvislosti s nouzovými předpisy bylo 1760 osob, z toho 1389 za násilí a 150 za jeho podněcování. 583 z nich bylo později obviněno. Odhadem bylo zatčeno asi 2500 komunistů, polovina členů Komunistické strany Velké Británie (*Communist Party of Great Britain*, CPGB byla mezi nimi).⁵⁹ Celkově však během stávky propukla jen malá míra násilí, než tomu bývalo při generálních stávkách v jiných zemích.

Baldwin byl zastáncem sociálního míru a situaci se snažil řešit jednáním a klidnou cestou. V jeho kabinetu ale byli i zastánci tvrdšího jednání s odboráři. Hlavními prioritami vlády se stalo udržování potravin a životně důležitých zásob ve městech a zachování veřejného pořádku. Hned od počátku stávky začaly fungovat výbory STC a OMS, ke kterým se přidalo na osmdesát tisíc Britů. Organizace OMS využila celkem dvacet tisíc dobrovolníků. Dodávky potravin měly hlídat vojenské jednotky. Ministerstvo dopravy mělo k dispozici až dvě stě padesát tisíc nákladních vozů. Vláda měla ve většině oblastí Velké Británie okolo dvaceti tisíc dobrovolníků na pomoc, jen velká města měla větší počet. V Londýně se dobrovolně přihlásilo přes sto deset tisíc mužů (z nichž bylo do konce generální stávky využito jen necelých deset tisíc) a v Plymouthu a severní Anglii jich bylo k dispozici téměř po dvaceti pěti tisících.⁶⁰

Významnou skupinu dobrovolníků tvořili studenti z Oxfordu, a hlavně z univerzity Cambridge, jejíž asi dva tisíce přihlášených pomáhalo udržovat provoz v elektrárnách, podzemích a převážně pracovali jako řidiči autobusů, tramvají, nákladních aut, jako strážníci v Londýně, nebo v docích v Liverpoolu, Bristolu, Glasgow a Doveru. Celkem bylo do doků přihlášeno dvacet tisíc studentů. Jeden z nich, Henry Duckworth, pracující v doverském doku, zorganizoval skupinu stávkokazů známou jako „*Dover Dockers*“, která efektivně fungovala po celou dobu stávky. Z Liverpoolských doků byla zásobována nezbytnými surovinami pětina Velké Británie. Byl zde zřízen řídicí orgán, který měl právo v nouzové situaci zavést přidělový systém a měl právo na zabavení jakýchkoli vozidel ve městě.⁶¹

V Londýně byli rozmístěni speciální strážníci, jejichž počet sahal až k padesáti tisícům, a na dalších dvě stě tisíc mužů bylo jako rezerva mobilizováno mimo hlavní město. Král Jiří V. se zavázal neopustit hlavní město v průběhu stávky. V Kensingtonských zahradách

⁵⁹ LAYBOURN, *Strike of 1926*, s. 70.

⁶⁰ Tamtéž, s. 68.

⁶¹ MCLYNN, s. 428.

byli shromážděni vojáci pro případnou ochranu krále, či parlamentu. Civilní policie byla vládou povolána, aby odhalila případný fašistický útok.

TUC na straně druhé také začala s vlastními přípravami. Ernest Bevin spolu s výborem pro organizaci stávky koordinovali nezbytné kroky. Snažili se o formování celkového směru stávky a apelovali na odborové členy, aby se neozbrojovali a chovali se umírněně. Kontrolovat situaci na všech místech však nebylo možné. Bevin svůj tým vedl efektivně a jeho kontrola se rozšiřovala. Byl vytvořen další výbor, pro distribuci potravin a nezbytných služeb (*Food and Essential Committee*), který stanovil povolení k rozvážení potravin jen těm výborům, které byly v dopravních svazech. Zde pak v průběhu stávky vznikaly problémy s falešnými povoleními a situace kolem distribucí byla nepřehledná. Místní dopravní komise musely přezkoumávat podezřelé dodávky potravin, což se stalo další přítěží. Spolupráce mezi jednotlivými regiony se začala jevit jako nedostatečná, každý svaz měl jiné postupy a přístupy ke stávce. Přesto docházelo ke stále většímu dělení na okresní a místní výbory, zejména pro dodávky potravin. Pokyny TUC začínaly být nejasné. Proti vládní propagandě později vznikl veřejný výbor (*Publicity Committee*).⁶²

V úterý 4. května začal oficiálně první den stávky. Odhady nejsou zcela přesné v počtu stávkujících; něco mezi 1,5 až 1,7 milionu dělníků vyšlo na podporu asi milionu horníků. Celkem stávkujících, včetně zapojených, kteří nebyli ze stávkových odvětví, mohlo být až tři a půl milionu.⁶³ K první vlně stávky se přidala většina průmyslu dopravního, tiskařského, železo-ocelářského, elektrárny, plynárny a chemický průmysl. TUC tak měla nelehký úkol; udržet dělníky, kteří měli do stávky vyjít až ve druhé vlně, aby zůstali ještě v práci. Bylo určeno, že 12. května (den ukončení stávky) měl zastavit práci strojný průmysl, stavebníci lodí a textilní průmysl. Tajemník MFGB Arthur James Cook vyjádřil ve svém pamfletu *The Nine Days: The Story of the General Strike told by the Miner's Secretary* nadšení z velké dělnické podpory, kterou nikdo neočekával. „V úterý 4. května začali dělníci odpovídat na volání. Jaká nádherná odezva! Ta věrnost! Ta solidarita! Od John O'Groats po Land's End [nejdelší vzdálenost mezi dvěma obydlými místy na pevnině Velké Británie] dělníci odpověděli na volání do zbraně, aby nás bránili, aby bránili

⁶² LAYBOURN, *Strike of 1926*, s. 51–55.

⁶³ RENSHAW, *The General Strike*, s. 175.

statečného horníka v jeho boji za mzdu.“⁶⁴ Účast předčila očekávání všech. Ulice byly nezvykle přeplněny, silnice blokovaly automobily, kola a mnohdy i koně. Zastavení veřejné dopravy ve většině městech vyvolalo chaos, až šestnáct milionů obyvatel muselo hledat způsob, jak se dopravit do práce či do škol. Stávkující na některých místech ještě více veřejnost blokovali. Jeden z mnoha incidentů se stal například v Londýně v tunelu Blackwall, kde davy zastavily auta a nutily lidi, aby opustili svá vozidla a pokračovali pěšky. Situaci musela urovnat policie zásahem, při kterém obušky zranila desítky dělníků. TUC nedokázala zabránit, aby nedocházelo ke střetům s civilním obyvatelstvem či s policií. Rada nepřevzala bezprostřední kontrolu nad řešením sporu, přitom měla odpovědnost za jednání a průběh celé stávky.⁶⁵

Ve vedení TUC nastal spor o plánu průběhu stávky. Bevin odmítal dovolit, aby místní odborové rady převzaly pravomoci od tamních svazových poboček, Citrine naopak v tom viděl jedinou účinnou věc. Později Bevin deklaroval, že on by měl převzít celkovou organizaci stávky do vlastních rukou, což se mu fakticky povedlo. Jeho organizační tým ihned odvolal všechny sazeče a zakázal tisk jakékoliv propagandy, což ještě více zhoršovalo komunikaci s odlehlými místy. Pro odboráře bylo nepochopitelné, že byly odvolány i jejich oficiální noviny *Daily Herald*, které během stávky měly vyvracet obvinění vlády a být protipólem její propagandy.⁶⁶

3.2. Úloha tisku a propagandy

Dle Bevina mělo celostátní zastavení tisku zbavit protidělnické strany jejich nejsilnějších médií, a tím i vytvoření silné propagandy a psychologického efektu. Toto nařízení spíše však uškodilo TUC, než vládě či jiným protistávkovým orgánům. Vláda efektivně využila zpravodajství BBC ve svůj prospěch během generální stávky a založila vlastní stávkové noviny, zatímco Generální radě scházela dostatečná komunikace s regionálními výbory. Obyvatelé, kteří žili daleko od centra, měli většinou noviny a rádio jako jediný zdroj

⁶⁴ COOK, Arthur, J., *The Nine Days: The Story of the General Strike told by the Miner's Secretary*, London, 1927, s. 16.

⁶⁵ SYMONS, Julian, *The General Strike: A Historical Portrait*, London, 1957, s. 61–62.

⁶⁶ PERKINS, s. 118.

informací o průběhu stávky.⁶⁷

Již 3. května se sešel Churchill a hlavní zástupce civilního komisaře John C. C. Davidson se zástupci z Asociace majitelů novin a nabízeli jim možnost spolupráce s vydáváním vládních publikací v průběhu stávky, tím, že jim poskytnou své stroje a prázdné kanceláře deníku *Morning Post*. Zástupci po váhání souhlasili a premiér dal souhlas s vytvořením vládních stávkových tiskovin. Churchill, jelikož měl spisovatelské zkušenosti,⁶⁸ i když nikdy nepracoval v novinách, se s pár pomocníky včetně Davidsona jako cenzora, ujal vedení nových vládních novin, *British Gazette*. První číslo vyšlo ve středu 5. května v nákladu 232 000 kusů. Do konce stávky vzrost počet kopií na milion a čtvrt, což je víc než o tisíc procent, a to z *British Gazette* dělá nejrozšířenější noviny ve Velké Británii v té době.⁶⁹ Bylo také zřízeno státní vysílané zpravodajství pět krát denně po celou dobu stávky (v 10, 13, 16, 19 a 22 h.) a vydány celkem tři pamflety, které ji odsuzovaly. Vláda objednala na čtyři sta padesát tun novinového papíru z Nizozemska a pro práci s papírenskými stroji využila asi dvě stě dobrovolníků. Na druhé straně, na vedení TUC doléhal stále větší nátlak, aby byl zrušen zákaz vydávání tiskovin a pořád častěji zaznívaly požadavky na produkci vlastních novin. Hamilton Fyfe, editor *Daily Herald*, se 4. května sešel s radou TUC a přesvědčoval její členy, že je nutností, aby odboráři také měli noviny pro svoji propagaci, protože vláda zanedlouho měla vydat svoji publikaci. Nakonec svými argumenty radu přesvědčil a bylo stanoveno, že od 5. května bude Fyfe se sazeči z *Daily Herald* vydávat nové stávkové noviny, *British Worker*, s nákladem na konci stávky půl milionu.⁷⁰ Hlavním cílem těchto novin se stane vyvracování vládních obvinění vznesených proti odborářům a dále zveřejňování pokynů od rady TUC.

Než však vláda a sdružené odbory začali s vydáváním svojí propagandy, objevila se malá skupina fašistů, která vydávala vlastní noviny a pamflety, kde ostře vystupovala proti stávce. Jelikož jejich publikace byly vlastně ve prospěch vlády, nebyli fašisté stíháni a jejich činnost nebyla státem zakázána. Fašistů ale nebylo v zemi mnoho a k jejich literatuře se dostala jen malá hrstka obyvatel, takže pro odboráře se nestali významnou hrozbou.⁷¹

Vláda se od začátku snažila ovlivnit veřejnost svými zkreslenými a mnohdy přehnanými

⁶⁷ BEERS, *Education or Manipulation?*, s. 142.

⁶⁸ Churchill získal v roce 1953 Nobelovu cenu za literaturu za své šesti svazkové dílo *Druhá světová válka*.

⁶⁹ THOMSON, Malcolm, *Winston Churchill: život a doba*, Praha, 1946, s.198.

⁷⁰ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 59–61.

⁷¹ Tamtéž, s. 62.

články a výroky, aby přilákala lid na svoji stranu. Její psychologický efekt byl účinný. Většina veřejnosti s generální stávkou nesouhlasila a lidé na odlehlých místech důvěřovali médiím, protože to byl mnohdy jediný zdroj informací. Jako důkaz o podávání klamných zpráv lze uvést jako příklad vydání *British Gazette* ze 6. května, kde vláda uvedla, že v Londýně je v provozu dvě stě autobusů a ve skutečnosti jich bylo jen osmdesát šest. Vládní propaganda často ráda uváděla, že veřejná doprava není přerušena a někdy i to, že došlo k trvalému návratu řidičů do práce. Proti těmto lžím se v poslanecké sněmovně hlučně protestovalo a do protestů se zapojil i jinak umírněný Ramsay MacDonald.⁷² 8. května *British Gazette* informoval veřejnost o tom, že dopravní a železniční odbory udělají vše proto, aby paralyzovaly dodávky potravin a pokusí se o zničení státu vyhladověním obyvatel.⁷³ Na to ihned 9. května reagoval *British Worker*, kterém TUC zamítla obvinění a dodala, že členové odborů naopak chtěli vládě s dodávkami potravin a nezbytných dodávek pomoci při transportu. Stále také opakovali, že vedení TUC zabraňuje vytváření konfliktů a zachovává veřejný pořádek. V podstatě ani jedna strana se nechtěla dostat do veřejného konfliktu, leč přes média se vzájemně napadaly a klamně obviňovaly. Vláda však propagandou prostřednictvím novin a rozhlasu upevnila své postavení, a TUC naopak začala více ztrácet podporu a ve vedení nastaly obavy ze zhroucení celého odborového hnutí.⁷⁴

Winston Churchill chtěl ovládnout stanici BBC, jediné soukromé zpravodajství v zemi v této chvíli, které navíc mělo vlastní rozhlasové vysílání. Vedení deníku, včetně Johna Reitha, zakladatele BBC v roce 1922, se ze všech sil snažilo odolávat tlaku vlády a zásahům do jejich „svobodných“ novin. Reith osobně apeloval na Baldwina, svého přítele, aby svoboda BBC byla zachována. Ministerský předseda žádosti nakonec vyhověl, i přes Churchillovy ostré námitky.⁷⁵ V národních novinách *The Times*, jinak hrdí na svou dlouholetou tradici nepřerušené produkce, se obávali, stejně jako například v deníku *Morning Post*, vydávat noviny během stávky. Báli se potíží spíše, než že by se chtěli zapojit do stávky na podporu horníků. V redakci *The Times*, kterou nedlouho vlastnila rodina

⁷² MCLYNN, 433.

⁷³ LAYBOURN, *Strike of 1926*, s. 56.

⁷⁴ *The Union Makes Us Strong: TUC History, The British Worker, 8 May 1926*, s. 3, [cit.: 9. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.unionhistory.info/reports/ContactSheet.php?QueryTerms=british+worker&QueryName=BasicQuery&QueryPage=index.php&Anywhere=SummaryData%7CAdmWebMetadata&QueryOption=Anywhere&image2_x=0&image2_y=0&image2_submit&StartAt=201.

⁷⁵ *History of BBC, John Reith*, [cit.: 12. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/historyofthebbc/research/culture/>.

Astorů, se vedení rozloučilo s pracovníky v naději, že se po stávce všichni shledají jako přátelé a jejich spolupráce bude pokračovat. Po tomto proslovu následoval dlouhý potlesk a pracovníci zůstali v redakci dlouho do večera, aby připravili poslední vydání novin před začátkem stávky. Toto poslední číslo vyšlo ve 48 000 kopiích.⁷⁶

Během stávky se hojně rozšířily pomluvy o silné komunistické podpoře železničářích, že byli do stávky nuceni vstoupit, přestože byli sami proti tomu. Ve skutečnosti právě zaměstnanci železničního průmyslu byli největšími příznivci stávky až do jejího konce, více než 80 % dělníků ze společnosti *Great Western Railway* (GWR) úplně přerušilo práci. Železniční společnosti zprovoznily průměrně méně, než 4 % běžných služeb, ke konci stávky pak okolo 12 %. Veřejnost ovlivňovaly i různé falešné průzkumy o podpoře stávky. Známy je například „nezávislý“ průzkum organizace *The Plebs League*,⁷⁷ který posuzoval, ve kterých městech byla silná podpora stávky. Města byla rozdělena do tříd I.–III., podle procentní podpory. Z tohoto zveřejnění vyplývalo, že ve většině městech bylo pro stávku 90-100 % občanů, což pravdě rozhodně neodpovídalo. Většina obyvatel Velké Británie byla naopak rozhodně proti. Z těchto falešných průzkumů skutečně vyplývá jen zaujatost redaktorů. Přesné informace o podpoře napříč zemí není dnes možné odhadnout, v mnoha regionech žádné záznamy o stávce vedeny nebyly.⁷⁸

3.3. Významné události a konflikty v průběhu generální stávky (5.-12. května)

Dne 5. května ráno se ke stávce přidali Londýnští taxikáři, ačkoliv do stávky vyzývání nebyli. Tím se ještě o něco více zastavovala doprava a bylo za potřebí využít dalších dobrovolníků. V hlavním městě se začaly využívat ponorky kotvící v docích k dodávání elektřiny chladírenským skladům. Toho dne na různých místech také probíhaly lokální konflikty. Objevily se zprávy o pokusech opět zprovoznit veřejnou dopravu. Dobrovolníci

⁷⁶ PERKINS, s. 127.

⁷⁷ *The Plebs League* byla vzdělávací a politická organizace, kterou ovlivnily marxistické myšlenky. Uskupení založili studenti oxfordské univerzity v roce 1908 a aktivní bylo až do roku 1926, kdy splynulo s organizací *National Council of Labour Colleges*. Hlavním cílem skupiny bylo napadání marxistické opozice. Do roku 1910 vycházel v Jižním Walesu a Skotsku i stranický tisk *Plebs' Magazine*. Aktivistou tohoto hnutí byl zpočátku i A. J. Cook, který později projevil vztah ke komunistické straně Velké Británie.

⁷⁸ LAYBOURN, *Strike of 1926*, s. 67.

se v mnoha městech opravdu snažili zajistit provizorní přepravní systém pro občany, což vyvolávalo u stávkujících velké nevole. Například v Leedsu až pět tisíc lidí házelo kameny na tramvaje, které se daly do pohybu, a dokonce snad měli útočit na cestující a rozbít okna.⁷⁹ Na jiných místech byly i snahy o zprovoznění železnice. Většina železničních společností však spustila méně než jedno procento objemu své dopravy a převezla něco mezi čtyřmi až pěti procenty obvyklých cestujících. Nebylo snadné sehnat kvalifikované dobrovolníky na pozice v tomto odvětví. Celkem ve Velké Británii bylo v provozu 3-5 % osobních vlakových spojů a 2-3 % nákladních.⁸⁰

V prvním vydání *British Worker* 5. května se TUC snažila do stávků přilákat na podporu odborům nezaměstnané obyvatelstvo. V tento první den novin došlo k řízené policejní razii v kancelářích *Daily Herald*, kde Fyfe a jeho sazeči pracovali. I přes nepříjemný incident však přece jen noviny vyšly. V tento den to nebyla poslední policejní razie v Londýně, další proběhla v ústředí komunistické strany Velké Británie (CPGB) v Covent Garden.

Vládní zmocněnec sir Kingsley Wood se během dne setkal se stávkovým výborem kvůli diskuzi o spolupráci při vykládání zásob potravin v docích. Rozhovory pokračovaly až do druhého dne, a nakonec k žádné dohodě nedošlo. Vláda později oficiálně před veřejností popírala, že se jednání uskutečnila. Duffu Cooperovi z Konzervativní strany,⁸¹ stejně jako mnoha jiným členům, se zdálo, že toto prohlášení spíše pozici vlády poškozuje, a že přerušování jednání bylo moc ukvapené.⁸²

Ve čtvrtek 6. května vydal ministerský předseda ve vládních novinách zprávu národu, v níž vedl, že konstituční vláda byla napadena a vyzýval obyvatele k trpělivosti a podpoře vlády, která se snaží situaci vyřešit, jinak by generální stávka mohla být výzvou k ruinování a postupné anarchii. Oběh *British Gazette* se zvýšil druhý dne vydávání na 500 000 kopií. Nejasno odkud se také začaly šířit falešné zprávy o zranění ministerského předsedy a zavraždění čtyř policistů. Čtyři muži byli zatčeni v Marylebonu za prodej pamfletu *West London New Bulletin*, ve kterém bylo uvedeno, že policejní sbory v Liverpoolu se ke stávce připojili. Mezitím pokračovaly lokální konflikty, hlavně v okolí Londýna, Glasgowa,

⁷⁹ KOVÁŘ, s. 108.

⁸⁰ MCLYNN, s. 429.

⁸¹ Alfred Duff Cooper, 1. vikomt Norwich, známý spíše jako Duff Cooper, byl politik, diplomat a spisovatel. Za Baldwinovy vlády v letech 1924-29 zastával funkci finančního tajemníka ministra války. Jako jediný člen kabinetu v roce 1938 složil funkci kvůli nesouhlasu s podpisem Mnichovské dohody. Jeho deníkové záznamy z let 1915-1951, byly vydány po Cooperovo smrti jeho synem Johnem J. Norwichelem.

⁸² NORWICH, s. 115.

Edinburghu a Aberdeenu. V posledním jmenovaném městě dav stávkujících zaútočil na autobus, který se snažili studentští dobrovolníci uvést do provozu. Létající uhlí rozbíjelo autobusům okna. Zásah musela urovnat policie svým rychlým zásahem. Podobná situace nastala i v Edinburghu pak v Glasgow, kde na pět set horníků pochodovalo k tramvajovému depu, aby zabránili dobrovolníkům s vozidly odjet a zprovoznit tuto hromadnou dopravu. V Middlesbroughu pak až čtyřicet tisíc mužů bránilo uzavření příjezdové brány, snažili se zničit vlaky kameny a napadli nádražní stanici, kde způsobili nemalé škody, včetně několika zranění. Policisté museli zasáhnout silou a došlo i na zatýkání, převážně účastněných komunistů. Přes veškeré možné snahy stávkujících došlo ke zlepšení pravidelnosti dobrovolnické autobusové dopravy v hlavním městě, Londýn byl však stále tišší i než v obvyklou neděli.⁸³

V pátek 7. května, v ranním vydání *British Worker*, TUC reagovala na vládní článek o napadení ústavy. Zdůrazňovala, že cílem generální stávky není zpochybňovat či napadnout ústavu, ale zabezpečit pro horníky slušnou životní úroveň. Odborové vedení však začínalo mít problém s provozováním stávkových tiskovin. Zásoby novinového papíru se tenčily. U vládního vydavatelství byla situace podobná. Noviny *British Gazette* byly objemově sníženy na polovinu (z osmi na čtyři strany), i když opět rapidně narostl počet kopií, a to na 650 000. Vláda mohla nadále pokračovat ve vydávání jen proto, že zabavila zbylé novinové papíry ze stávkujících tiskáren a redakcí. BBC téhož dne odpoledne zveřejnila nové vládní prohlášení, které dávalo vojákům koruny povolení jednat v naléhavých případech bez příkazů, dle svého uvážení mohli tedy provést jakékoliv nezbytné kroky, které považovali za nutné. Toto rozhodnutí podpořil i král Jiří V. Další den uvedené prohlášení vyšlo i v *British Gazette*. Co ale BBC odmítlo vydat, byl návrh na urovnání uhelného sporu, který předložil arcibiskup z Canterbury, jménem britské křesťanské církve. Podrobnosti arcibiskupova plánu byly pak otisknuty následující den v ranním vydání *The Times* a *British Worker*.⁸⁴

Lokální nepokoje dále pokračovaly. V Cardiffu stávkující zaútočili na tramvaje, které se snažili dobrovolníci zprovoznit, a obdobná situace nastala i v Hullu, kde se navíc asi tisícový dav mužů shromáždil před radnicí ve snaze narušit zde nábor nových dobrovolníků.

⁸³ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 75–77.

⁸⁴ *The Union Makes Us Strong, The British Worker*, 8 May 1926, s. 1.

Situaci zde musel opět jako na jiných místech země uklidnit zásah policie. Menší potyčky probíhaly i v Doveru a Glasgow, kde bylo zatčeno celkem osmdesát devět lidí.⁸⁵ Mezi těmito událostmi se sešel vyjednávací výbor, v čele s Thomasem, se sirem Herbertem na tajné schůzi, o které hornické vedení nebylo obeznámeno. Až do této chvíle bylo radě TUC i Labouristické straně odepřeno jakékoliv jednání s vládou. Generální rada měla velké snahy rychle spor ukončit, tak se její zástupci snažili efektivně vyjednávat. Prohlásili opět, že se nesnaží napadnout ústavu a že jsou připraveni k předběžnému jednání, zatím bez závazků a podmínek. Rada TUC byla pevně přesvědčena o tom, že generální stávka probíhala obecně v mírovém duchu a byla široce podporovaná, proto věřila, že vláda také bude chtít rychlé urovnání. V kabinetu se však zvažovala i otázka zřízení právních předpisů, které by generální stávku zcela zakázaly. V poslanecké sněmovně začaly probíhat diskuze a stížnosti ze strany členů opozice.⁸⁶

Nastal jediný víkend stávky. Guvernér Severního Irska vyhlásil stav nouze. Prostorné, jinak veřejné parky ve velkých městech po celé zemi, včetně zahrad Buckinghamského paláce, byly často uzavřeny a staly se vojenskými tábory. Stávkové nepokoje stále pokračovaly v Glasgowě, Hullu i Edinburghu, kde magistrát dokonce v sobotu odpoledne schválil uzavření nálevení a restaurací. V Prestonu pak bylo zatčeno kvůli výtržnictví šest lidí a v Newcastlu dvacet čtyři. V Plymouthu se odehrála nečekaná událost, která velmi pobouřila spoustu obyvatel. Na jedné straně města byly napadány davem stávkujících tramvaje. Kameny a uhlí ohrožovaly dobrovolníky a tramvaje rozbíjely. O několik kilometrů dále pak několik tisíc diváků sledovalo fotbalový zápas policistů proti stávkujícím dělníkům. Silné negativní ohlasy na tuto událost posílily ještě více, když stávkující nakonec vyhráli nad policisty 2-1. Vážnější situace nastala ve Winlaton Mills, kde byli zatčeni dva muži za pokus distribuce potravin bez řádného povolení. Těmito muži byli Henry Bolton a William Lawther, prominentní členi Labouristické strany. Oba byli odsouzeni na základě zákona *Emergency Power Act* a později poslání do věznice v Durhamu.⁸⁷

Radě TUC v sobotu 8. května přišel od Všeruské ústřední rady odborů šek ve výši pět tisíc liber jako důkaz podpory. Po projednání se však rada rozhodla tento finanční dar

⁸⁵ KOVÁŘ, s. 108.

⁸⁶ ROBERTSON, s. 388.

⁸⁷ LAYBOURN, *Strike of 1926*, s. 70–71.

nepřijmout. Jednání sira Samuela s vyjednávajícím výborem nadále pokračovala. První verze Samuelova memoranda byla předložena radě TUC již téhož dne večer a o den později horníkům. Obsahovala návrhy na reorganizaci uhelného průmyslu spojené se snížením mezd horníkům po dobu jednoho roku. Na celou situaci pak měla dohlížet nestranná národní rada pro kontrolu mezd (*National Wages Board*). Ministerský předseda Baldwin večer pronesl řeč v rozhlasovém vysílání BBC, ve kterém se prezentoval jako „muž míru“ a uvedl: „*Toužím, pracuji a modlím se za mír, ale nevzdám se bezpečnosti a ochrany britské ústavy.*“⁸⁸ Ještě jedna důležitá událost se stala v sobotu večer, a to výjimečné konání zvláštní bohoslužby pro stávkující v katedrále St. Albans, které se zúčastnilo až na patnáct set osob.

Neděle 9. května byla nejkřivnějším dnem stávky. V jednání mezi TUC a Samuelem již ráno začínalo být nepravděpodobné, že nabídnuté memorandum získá podporu horníků, což se později skutečně stalo. Horničtí zástupci razantně odmítli jakoukoli dohodu, která by zahrnovala snížení mezd. Generální rada se tak musela rozhodnout, zda nadále bude podporovat horníky, či je nechá v situaci samotné. Mezitím do Londýna dorazil vojensky hlídaný konvoj se zásobami mouky a jiných potravin. *British Worker* odsuzoval tento vojenský dohled jako „*směšnou a zbytečnou demonstraci*“ určenou k tomu, „*aby se lidé báli a věřili, že generální stávka má silné revoluční cíle.*“⁸⁹ Mluvčí TUC zdůrazňoval, že odboráři neohrožují dodávky potravin a vedení se naopak snaží situaci urovnat. Odborový jednatel Citrine pocíťoval, že se blíží brzký konec jednání mezi TUC a Samuelem, protože věděl o snahách generální rady rychle ukončit spor. Horníci by dle jeho názoru na podmínky memoranda neměli přistoupit a měli by se snažit dále bojovat za své mzdy. Avšak v tom případě by dle jeho úvah mohla nastat podobná situace jako na *Černý pátek*. Doufal však v nějaký kompromis, který by zahrnoval obnovu vládních dotací.⁹⁰

Kardinál Francis Bourne, římskokatolický arcibiskup z Westminsteru, při mši odsoudil generální stávku a prohlásil ji za „*hřích proti daním a Bohu*“ a ještě dodal: „*katolíci jsou povinni dodržovat pravidla a pomáhat vládě.*“⁹¹ Proti tomu v Londýně čtyři sta stávkujících kráčelo k bohoslužbě v Central Hall, v Peckhamu. Pochodovali ve vojenské

⁸⁸ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 89.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ CITRINE, Walter, *Men and Work*, Hutchinson, 1964, s. 194.

⁹¹ *Build-up to the General Strike*, [cit.: 4. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www2.warwick.ac.uk/services/library/mrc/explore/further/digital/gs/timeline/before/>.

formaci a na šatech měli zavěšeny medaile z první světové války, na důkaz vlastenectví. V neděli večer se odehrál, také v Londýně, jeden vážný střet. Policejní seržant byl napaden kladivem a jeden strážník bodnut do zad.

V Bradfordu, který byl textilním centrem, byla velká podpora stávky, téměř stoprocentní. Z pohledu na generální stávku jako celek, nebyla stávka v Bradfordu moc významná, ve městě došlo jen k málo násilí. Však zde ale ukázkově místní odbory spolupracovaly a efektivně a se zápallem konflikt organizovaly. Nejspíš to bylo v reakci na hornickou, nejen finanční, pomoc a podporu bavlnářů v textilním sporu v roce 1925. Město publikovalo celkem tři čísla stávkových novin *Bradford Worker*, jehož výtisků se prodalo vždy kolem deseti tisíc. 9. května zde došlo k masovému shromáždění deseti tisíc obyvatel, na kterém místní labourističtí zástupci a odboráři promlouvali a vedli debaty o nastalé situaci. Schůze se účastnil především Walter Barber, tajemník bradfordské Labouristické strany.⁹²

V pondělí 10. května proběhlo setkání sira Samuela s hornickými zástupci, kteří znovu veřejně odmítli přijetí memoranda, které navrhuje snížení hornických platů. Ve Skotsku v tento den vyšlo první číslo stávkových novin *The Scottish Worker* a *British Worker* rozšířil svou publikaci o manchesterskou edici, v čele s editorem Fennerem Brockwayem, v nákladu 50 000 kopií. Tento den byl však ve znamení železničních nehod po celé Británii. Při vykolejení londýnského expresu *Flying Scotsman* nedaleko Newcastleu byl zraněn jeden cestující. Vlak zde nestihl zabrzdit, když si dobrovolník řidič všiml, že část kolejí byla odstraněna. Blízko trati se našly železné tyče a kladiva, což svědčilo o úmyslném narušení trati. Při další nehodě, na cestě z Berwicku do Edinburghu, zemřeli tři cestující, když osobní vlak narazil do nákladního. Poslední závažný incident se stal, když se nákladní souprava, vyjíždějící z Cambridge, střetla s vlakem osobním a na místě zemřel jeden pasažér. Anonymní Američané žijící ve Velké Británii i přes tyto oběti stávky mnohdy vypovídali, že při tomto konfliktu zemřelo méně lidí, než kterých průměrně zemře ve Spojených státech amerických každoročně na Den nezávislosti.⁹³

Manželka britského komunistického vůdce Harryho Pollitta, Marjorie Pollittová, byla zatčena za držení a šíření pamfletu *The Workers' Bulletin*, údajně obsahující falešná

⁹² LAYBOURN, *Strike of 1926*, s. 64–65.

⁹³ ROBERTSON, s. 391.

prohlášení a zprávy. A další podobná opatření následovala, v Birminghamu došlo k policejní razii v kancelářích stávkových odborových podvýborů. Hlavní vedoucí z řad labouristů byli obviněni z publikace nepravdivých informací, které by prý mohly vyvolat nespokojenost obyvatelstva a způsobit případnou podporu stávky. Během těchto událostí projížděli zemí další konvoje s dodávkami potravin a s důležitými službami. Sledovalo je tisíce diváků, pro leckteré to byla velká událost. Policie s vojáky vozidla opět doprovázela a zaručovala, aby nedošlo k narušení určené trasy. Vláda se na konec v tento den rozhodla nepřijmout vypracovaný návrh na uvedení generální stávky mimo zákon, v kabinetu převládal pocit, že její konec je blízko.⁹⁴

Nastal předposlední den stávky, úterý 11. května. Generální rada TUC od ranních hodin vedla opět další jednání se sirem Samuelem a odpoledne byla vytvořena již finální verze tzv. Samuelova memoranda. Na večer se zástupci rady sešli s reprezentanty MFBG a memorandum se stalo základem pro jednání o vypořádání. Arthur J. Cook se k situaci vyjádřil slovy: „*Bylo nám řečeno, že tyto návrhy jsou neměnné a musí být přijaty, protože tak bylo rozhodnuto radou TUC.*“⁹⁵ Po dvou hodinách jednání, jak se předpokládalo, žádného řešení dosaženo nebylo. Horníci nechtěli vést další debaty, které by se týkaly snižování mezd. Přes to byl Walter Citrine později požádán o svolání schůze TUC s premiérem Baldwinem na druhý den, aby mohli domluvit podmínky smíru a ukončení stávky. Konec generální stávky byl stanoven na středu 12. května v poledne. Velké snahy na ukončení sporu měli někteří z členů liberálů, sir John Simon navrhoval vládě co nejrychleji memorandum přijmout, aby se situace v uhelném průmyslu mohla dále řešit snadněji.

Konflikty v problémových oblastech stávky se začaly pomalu uklidňovat. Vláda měla situaci stále pod větší kontrolou, jen v Londýně bylo v provozu na osm set padesát autobusů určené pro veřejnou přepravu a vlaků po celé zemi jezdilo přes pět tisíc. Přesto na některých místech k roztržkám došlo. Velký problém nastal v Brightonu, kde se až tři sta policistů a padesát speciálních strážníků, vedeni profesionálním boxerem Harrym Masonem, střetli s davem stávkujících. Výsledkem tohoto konfliktu byli dva zranění muži a sedmnáct zatčených.⁹⁶

V tisku se začaly objevovat falešné informace o úmyslech vlády zatknout členy rady

⁹⁴ SYMONS, s. 194.

⁹⁵ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 107.

⁹⁶ *Build-up to the General Strike*.

TUC, což vyvolalo na mnoha místech pobouření. Ministerský předseda později vydal, s podporou železniční společnosti GWR, prohlášení, ve kterém uvedl: „*Každý, kdo se vrátí do práce během současné krize a vykoná povinnost vůči zemi, bude státem ochráněn.*“⁹⁷ Tímto krokem se Baldwin snažil přijmout hlavně strojvedoucí k návratu do práce, protože dobrovolníků na jejich pozice bylo v zemi málo a někteří železničáři se obávali důsledků jejich zapojení do stávky. Ve večerním vydání *Daily Mail* redaktoři otiskli jejich návrh na zrušení celé organizace TUC a také nepodloženě tvrdili, že ve Velké Británii je přes pět set sovětských agentů, kteří by měli být odhaleni a následně vyhoštěni ze země. BBC pak v tento den otisklo opožděně návrh arcibiskupa z Canterbury.⁹⁸

Dne 12. května ve středu se Generální rada ze všech sil snažila přemluvit horníky, aby svůj boj ukončili a Samuelovo memorandum přijali, však stále neúspěšně. Herbert Smith trochu posměšně tvrdil, že rada TUC podlézá a snaží se vetřít k ministerskému předsedovi, což od pravdy nebylo příliš daleko. Následovala dlouhá jednání Baldwina se zástupci odborů, na kterých se obě strany pokusili obnovit vztahy a krizi konečně ukončit. Arthur Pugh na schůzi uvedl své obavy slovy: „*Generální stávka musí být ihned ukončena, jinak jednání nemůže dál pokračovat a může tak snadno ztroskotat.*“⁹⁹ Ernest Bevin viděl v rychlém ukončení stávky riziko, jeho slovy: „*ukončení nesmí být bráno jako akt slabosti, ale spíše síly.*“¹⁰⁰ Souhlasil s odvoláním a obnovou práce, trval však na důkladném projednání všech návrhů, které byly obsaženy v memorandu.

Kolem poledne pak Pugh oznámil, že generální stávka byla ukončena, aby se usnadnila jednání a tato zpráva byla ihned telegraficky odeslána do Reithovi redakce BBC. Generální stávka tedy 12. května oficiálně skončila, stávka horníků však pokračovala dále. *British Gazette*, nyní v nákladu 2,2 milionu, zveřejnila Baldwinův proslov, ve kterém znovu garantoval ochranu dělníkům, kteří se vrátí k práci a zaručil i to, že neztratí žádné sociální dávky, či důchody. Z čeho však měl ministerský předseda obavy, bylo obnovení vztahů zaměstnavatelů se zaměstnanci. Dále noviny publikovaly plnou verzi Samuelova memoranda. Obsahovalo osm hlavních bodů. První, hlavní bod, se týkal obnovy jednání a potvrzení dočasných státních dotací uhelnému průmyslu v tomto období. Další ustanovení

⁹⁷ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 108.

⁹⁸ PERKINS, s. 203.

⁹⁹ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 113.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 114.

zahrnovala zřízení nestranného dohledu v podobě představitelů z obou stran v čele s nezávislým předsedou, sdružení do organizace *National Wages Board*, jejímž úkolem bylo stanovit přiměřenou mzdu pro zaměstnance v uhelném průmyslu, pod kterou by platy v tomto odvětví nesměly klesnout a kontrolovat průběh jednání a řešení uhelné krize. Dále nemělo dojít k revizi posledních mzdových tarifů, za předpokladu dostatečných záruk, že opatření reorganizace navržené komisí bude platně přijato. Mělo také dojít k podpoře nezaměstnaných horníků a k opatření, které mělo zamezit náboru nových pracovníků do odvětví, kdyby se o danou pracovní pozici ucházel dlouho nezaměstnaný horník.¹⁰¹ Od počátku bylo nereálné, že memorandum bude horníky přijato, protože jakékoliv snížení mezd pro ně bylo nepřijatelné, když i stávající plat byl nedostačující. Majitelé dolů návrh také nepřijali, převážně nesouhlasili s cizím dohledem, který by rozhodoval o uhelném sporu namísto nich samotných.

Generální rada začala také zveřejňovat informace o odvolání stávky. Stále doufala v přijetí dohody a v čestné vypořádání, proto v prohlášení, určeném všem odborářům uvedla: „*Generální stávka nesehala, byla ukončena a jednání byla domluvena. Odbory ukázaly svoji jednotu.*“ Dále pak odkazovala na Baldwinův slib: „*Naší povinností je zapomenout na obviňování a začít jednat s velkorysostí.*“ Tím se Generální rada snažila stávkující uklidnit a přijmout je k poklidnému návratu do práce. A dále „*je důležité, aby se britští občané nedívali dozadu, ale dopředu a pokračovali ve své práci v duchu spolupráce a bez pomstychtivosti.*“¹⁰² Král také národu vydal zprávu. Vyzýval poddané, aby se „*spojili a společně zapomněli na hořkost posledních dní pro podporu vytvoření trvalého míru v zemi.*“¹⁰³ *British Worker* ve večerním vydání také oznámil ukončení stávky, a to slovy: „*Horníci nyní získají spravedlivé zacházení.*“¹⁰⁴

Informace o ukončení stávky na mnoha místech vyvolala šok a mnozí angažovaní aktivisté nadále ve stávce pokračovali. Až tisíc horníků a jiných dělníků zablokovalo silnici v Doncasteru velkými kameny a následný střet s policií skončil zatčením sedmdesáti lidí. Nedaleko od tohoto místa se tři sta stávkujících také snažili zastavit dopravu a policie zde zatkla dvanáct dělníků. V jednom z londýnských doků byli zatčeni čtyři muži za napadení

¹⁰¹ *Memorandum, 12. May 1926*, in: LAYBOURN, *Day by Day*, s. 154-155.

¹⁰² *To All Trade Unionists, from the General Council*, in: LAYBOURN, *Day by Day*, s. 119.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ *The Union Makes Us Strong*.

dodávek potravin. Vážná nehoda se pak stala na železniční trati z Berwicku do Edinburghu, kde vlak řízený dobrovolníkem narazil do odstaveného vlaku a na místě zůstali tři mrtví a šestnáct zraněných osob. Horníci po celé zemi se situaci veřejně vysmívali a s dobrou náladou ve stávce pokračovali.¹⁰⁵

¹⁰⁵ TAAFFE, s. 133.

4. Události po generální stávce a důsledky sporu

4.1. Stávka horníků a její podpora

Po odvolání generální stávky radou TUC horníci zůstali v boji sami. Mnoho dělníků však protestovalo kvůli nesouhlasu se způsobem, jakým byl spor ukončen a velká část pracovníků odmítala návrat do práce. Po hrozbě propuštění od majitelů společností stávku však ve většině případů do několika dní ukončili. Přesto však nárůst nezaměstnanosti byl značný, například skoro dva tisíce řidičů autobusů a tramvají přišlo, možná v důsledku msty zaměstnavatelů, o své pracovní pozice. V důsledcích generální stávky přišlo o práci až půl milionu lidí.¹⁰⁶ TUC ihned po ukončení stávky vydala pamflet, ve kterém se snažila vysvětlit a obhájit rychlé ukončení stávky bez předchozího oznámení a jednání s horníky. Generální rada se obhajovala tím, že odvolání stávky byl akt síly a ne slabosti. Převážná většina novin ve Velké Británii 13. května hlásala porážku TUC, Komunistická strana dokonce vydala své obvinění ze zrady, ve kterém bylo uvedeno, že „*odvolání generální stávky je největším zločinem, který byl proveden nejen proti horníkům, ale proti celé dělnické třídě z Velké Británie a celého světa.*“¹⁰⁷ Dále komunisté požadovali odstoupení Baldwinovy vlády a znárodnění uhelných dolů.

Horníci následně ještě šest měsíců stávkovali a snažili se přijmout majitele dolů ke změně postoje. Během této doby se odštěpil od hornické Federace pravicový svaz horníků z Nottinghamshire (*Nottinghamshire Miners Association*), pod vedením George Spencera, pravicově zaměřeného Labouristy, který byl striktně proti stávce.¹⁰⁸ Některé odbory se horníky snažily podpořit, zejména finančně. Většina z nich však měla velké finanční ztráty z vyplácení stávkové mzdy, či dávek v nezaměstnanosti.

Hornická stávka byla sledována světovým tiskem. Ve Španělsku, Francii, Německu, Kanadě, Spojených státech a v jiných dalších zemích měli obyvatelé často velké sympatie s horníky a jejich stávku podporovali. 8. a 9. května proběhlo setkání Mezinárodní federace

¹⁰⁶ *The Union Makes Us Strong.*

¹⁰⁷ LAYBOURN, *Day by Day*, s. 126.

¹⁰⁸ *The Union Makes Us Strong.*

pracovníků v dopravě (*International Transport Workers Federation*) s Mezinárodní federací horníků (*Miners' International Federation*) v Ostende, kde se projednávala otázka bojkotu britské vlády v případě, kdyby žádala o pomoc s dodávkami. Než však bylo cokoliv domluveno, generální stávká skončila. V Kanadě se dělníci snažili o projevení solidarity vydáváním pamfletů, veršů a hlásáním zásady jednoho celosvětového hornického odboru, který musí navzájem své členy i na dálku podporovat. V prohlášení z veřejného zasedání horníků v Sydney se horníci zavázali vstoupit do stávky, když britská vláda požádá o dodávky uhlí.¹⁰⁹ Sovětský svaz se snažil využít stávky k upevnění vazeb s britskými odborovými organizacemi. Peníze, které TUC odmítla, byly darovány a následně i přijaty Národním svazem horníků.

Ministerský předseda se stále snažil situaci vyřešit. Dne třináctého května se setkal s majiteli dolů a Steel-Maitland vedl jednání následující den. Opět nebyl vyvolán žádný značný podnět k dosažení průmyslového míru a vláda se po další sérii jednání stáhla. V červnu pak vláda navrhla pozastavit zákon o sedmi hodinách po dobu pěti let. Mělo tak dojít k pětiletému prodloužení pracovní doby v dolech, během kterých by probíhala reorganizace uhelného průmyslu. Po uplynulých pěti letech by se pak pracovní doba měla opět zkrátit na původních sedm hodin. Baldwin se touto cestou snažil povzbudit majitele dolů k jednání, navržené kroky byly však opět nedostačující pro obě strany. V červenci se ale tento návrh stal zákonem a ve většině okresech majitelé dolů nabízeli horníkům plat stejný, nebo nižší než před stávkou, však s osmihodinovou pracovní dobou namísto sedmi. Někteří horníci podmínky přijali a k práci se vrátili, většina však stále návrat odmítala. Tyto události vedly ke sjednocení TUC s MFGB. Na konci července se objevilo tzv. biskupské memorandum, které obhajovalo určité aspekty Samuelovy zprávy, včetně snižování mezd, a bylo mnoho horníky podporováno. V hlasování však návrh opět neprošel. Ještě v červenci pak Baldwin oznámil, že nezvažuje poskytnutí dalších dotací. V polovině srpna byla Federace horníků již ochotna vyjednávat o snížení mezd a snažila se opět navázat jednání s majiteli dolů a vládou.¹¹⁰

Mezitím se zpět do práce vracelo čím dál více horníků, jejich životní situace jim často již

¹⁰⁹ FRANK, David, *Two Documents on the British General Strike, 1926*, in: *Bulletin of the Committee on Canadian Labour History*, 5, 1978, 1, s. 8–11, [cit.: 4. 4. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/25093581>, s. 9.

¹¹⁰ WYNNE, William, *The British Coal Strike and After*, in: *Journal of Political Economy*, 35, 1927, 3, s. 364–389, [cit.: 12. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1822054>, s. 373–374.

nedovolovala dál bojovat. Mnohé hornické rodiny byly téměř na pokraji chudoby. Pro rodiny s malými dětmi a těhotnými ženami byl zřízen veřejný fond, kterému přispěl i budoucí král Jiří VIII.¹¹¹ Do konce října byla více než jedna třetina horníků zpět v zaměstnání a týdně bylo vyprodukováno až milion tun uhlí. Vůdci hornické Federace se snažili přimět horníky zpět ke stávce tak, že vedli rozsáhlou propagandistickou kampaň poblíž dolů, ne však příliš úspěšně.¹¹²

Po několika týdnech jednání vláda předložila plán založený na okresních dohodách. Návrh zahrnoval založení mzdového tribunálu s pravomocí revidovat v rámci okresních dohod pracovní dobu dne na osm hodin. I tento návrh neprošel u horníků, ani u majitelů dolů. Po několika dalších týdnech se však vedení uhelné komise rozhodlo návrh na vytvoření okresních tarifů nakonec podpořit. Horníci se pomalu začínali vracet do práce, v každém regionu za jiných podmínek a většina z uhelných dolů v zemi byla znovu v provozu do konce listopadu. Horníci v Yorkshiru měli sedmi hodinovou směnu, zatímco v jižním Walesu, Skotsku a na severovýchodě byla nastavena delší pracovní doba a mzda byla snížena. Horníci byli nuceni ukončit svůj boj, jejich rodiny byly na pokraji chudoby, podporované pouze minimálním příspěvkem od odborových organizací.¹¹³

4.2. Ukončení stávky a její výsledky

Kapitulace horníků pro odborové hnutí znamenala, alespoň krátkodobý, pokles prestiže. Horníci měli pocit, že nedosáhli ničeho, mnoho z nich nebylo znovu přijato na pracovní pozice. Někteří věřili, že se ještě dočkají dalších akcí, které povedou k jejich vítězství. K takovému rozsáhlému průmyslovému incidentu však ve Velké Británii do dnešních dní nedošlo. Od konce stávky do roku 1930 zaměstnanost na britských ostrovech v oblasti těžby uhlí poklesla o více než třetinu, produktivita práce v tomto odvětví však narůstala. Přesto však odborové organizace nebyly zcela narušeny a byly schopny provádět účinnou kontrolu zaměstnavatelů. Někteří historici považují generální stávku za „poslední okamžik

¹¹¹ MORRIS, s. 11.

¹¹² WYNNE, s. 375.

¹¹³ RENSHAW, *The General Strike*, s. 237.

období odborové milosti, po níž odbory přijaly opatrnější přístup“,¹¹⁴ jiní naopak tvrdí, že postoj odborů se po stávce nezměnil. I přes poklidný průběh generální stávky, bylo po jejím ukončení stále zatčeno přes tisíc lidí. Odbory ztratily v letech 1925–1927 přes půl milionu členů a jejich majetek byl výrazně snížen.¹¹⁵ Ztráty v uhelném průmyslu dosáhly samotné produkce ztraceného uhlí v hodnotě 97 milionů liber a dalších 42 milionů bylo vynaloženo na dovoz uhlí ze zahraničí. Za rok 1926 bylo ztraceno přes 160 milionů pracovních dní, což je nejvíce v britské historii za jeden rok.¹¹⁶

Premiér Baldwin po odvolání stávky zveřejnil svůj záměr podniknout kroky k potlačení odborové moci. Dne 29. července 1927 pak vstoupil v platnost zákon o odborových sporech a odborových organizacích (*Trade Disputes and Trade Unions Act 1927*). Obsahoval osm základních klauzulí. První tři zcela zakazovaly organizaci stávky a podněcování k její účasti mohlo vést až ke dvou letem za mřížemi. Odborový majetek mohl být v případě zapojení do stávky dle zákona následně zkonfiskován. Došlo i ke změně financování politických stran. Příspěvek se nyní stal dobrovolný, ne již povinný. Labouristická strana tak přišla o velké částky z ročního příjmu. Premiérovy slovy „*zákon měl potvrdit autoritu státu a chránit ho*.“¹¹⁷ Tento zákon byl v platnosti až do roku 1946.

V konečném důsledku neměl zákon výrazný dopad na odborové hnutí, jako celá generální stávka měl celkově jen krátkodobé důsledky. Klesající členství v odborových organizacích se pomalu začalo zvyšovat od roku 1933. Až do této doby TUC ztratila jistou důvěryhodnost v britské společnosti, pak ji však pomalu začala znovu získávat.

¹¹⁴ BULLOCK, Alan, *The Life and Times of Ernest Bevin: Trade Union Leader 1881–1940*, London, 1960, s. 345.

¹¹⁵ SHEFFTZ, Melvin, *The Trade Disputes and Trade Unions Act of 1927: The Aftermath of the General Strike*, in: *The Review of Politics*, 29, 1967, 3, s. 387–406, [cit.: 23. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1405763>, s. 392.

¹¹⁶ TAAFFE, s. 151.

¹¹⁷ MILLIS, H. A., *The British Trade Disputes and Trade Unions Act, 1927*, in: *Journal of Political Economy*, 36, 1928, 3, s. 305–329, [cit.: 19. 4. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1822749>.

5. Závěr

Cílem mé bakalářské práce byla hlavně analýza generální stávky z roku 1926 ve Velké Británii jako celku. Rozsah práce neumožňoval detailní rozbor, ale pokusila jsem se nastínit hlavní události, které se staly během konfliktu a jež k němu vedly. První část práce se věnovala dlouhodobým příčinám, které postupně vedly ke generální stávce. Cílem první kapitoly bylo přiblížit události, které předcházely konfliktu, a to od první světové války, kdy uhelné doly byly pod vládní kontrolou. Dále byla věnována pozornost dvěma neúspěšným pokusům o stávku, v roce 1919 a 1921. Kapitola se dále věnuje i politické situaci v meziválečné Británii do nástupu vlády Stanleyho Baldwina, který zavedl opětovně v zemi zlatý standard, což mělo mimo jiné za následek zvýšení nákladů na britský export, na což majitelé dolů museli zareagovat a snažili se prosadit snížení mezd, aby ztrátu vyrovnali. To poté vedlo k nespokojenosti horníků, kteří odmítali jakékoliv snížení stávajících mezd. Další důležitý aspekt, kterým se první kapitola zabývala bylo ustanovení Královské komise, pod vedením sira Herberta Samuela a její počínání v následujících měsících. Druhá část kapitoly se věnovala období devíti měsíců před generální stávkou, tj. období, kdy byly obnoveny státní dotace uhelnému průmyslu, které měly za následek pouze oddálení generální stávky.

Druhá část práce se věnovala vypuknutí generální stávky, ve které se odbory, vedené Generální radou TUC, spojily, aby podpořily horníky v jejich boji o nesnižování mezd. Cílem této kapitoly, kromě nastínění hlavních událostí, bylo i zaměření pozornosti na přípravu na konflikt, jak na vládní, tak i na odborové. Další aspekt, který je zahrnut ve druhé kapitole práce, byla i důležitost propagandy obou stran sporu a její vliv na veřejnost. Zde jsem se snažila poukázat na to, jak vláda uměla efektivně využít státní zpravodajství, včetně nezávislé stanice BBC, ve svůj prospěch a vytvořila si pevné postavení skrz systematickou propagandu s využitím silného psychologického efektu. Poslední část této kapitoly si kladla za cíl představit významné události a konflikty v průběhu generální stávky. Pozornost zde byla zaměřena na významné lokální konflikty a pokusy o navázání jednání o urovnání sporu. Kapitola končí odvoláním stávky radou TUC, čímž oficiálně generální stávka skončila. Stávka horníků však pokračovala i dále, protože zatím do té doby nebyl navržen uspokojující plán na reorganizaci uhelného průmyslu, který by byl přijat

horníky i majiteli dolů.

Třetí, a zároveň i poslední část byla zaměřena na hornickou stávku, která trvala ještě dalších šest měsíců. Cílem zde bylo uvést jednotlivé návrhy obou stran pro konečné řešení sporu, a hlavně poté nastínit situaci po ukončení stávky. Dále se kapitola soustředí na opatření vlády, které bylo zavedeno přes nově schválený zákon o odborových sporech a odborových organizacích (*Trade Disputes and Trade Unions Act 1927*) v roce 1927. Zákon zakazoval generální stávku i její podporu a Labouristické straně odepřel povinný odborový příspěvek, který stranu připravil o velkou část ročního rozpočtu. V poslední části jsem si kladla za cíl uvést následky generální stávky v celkovém měřítku. Stávka neměla za následek dlouhodobější důsledky, odborové organizace na čas sice ztratily svoji důvěryhodnost v zemi, ale dokázaly si ji postupem vyzískat zpět. Členství v odborech začalo po roce 1933 opět narůstat a zákon o odborových sporech a odborových organizacích byl v roce 1946 zrušen. Přesto, že generální stávka nezanechala příliš následků, je to stále největší průmyslový konflikt v dějinách Velké Británie, na který by se nemělo zapomenout a mělo by se z něj získat ponaučení i v dnešní době, kdy je hrozba stávek stejně vysoká jako v roce 1926.

6. Seznam zkratek

BBC *British Broadcasting Corporation* (název zpravodajské společnosti)

CPGB *Communist Party of Great Britain* (Komunistická strana Velké Británie)

GRW *Great Western Railway* (název železniční společnosti)

MFGB *Miners' Federation of Great Britain* (Federace horníků Velké Británie)

NATSOPA *National Society of Operative Printers and Assistants* (Národní společnost operativních tiskáren a asistentů)

NTWF *National Transport Workers' Federation* (Národní federace pracovníků v dopravě)

NUR *National Union of Railwaymen* (Národní svaz železničářů)

NTWF *National Transport Workers' Federation* (Národní federace pracovníků v dopravě)

OMS *Organization for the Maintenance of Supplies* (Organizace pro udržování zásobování základních potřeb)

SIC *Special Industrial Committee* (Zvláštní průmyslový výbor)

STC *Supply and Transport Committee* (Komise pro dodávky a transport zásob)

TGWU *Transport and General Worker's Union* (Svaz dopravců a dělníků)

TUC *Trade Union Congress* (Generální rada Odborového svazu)

7. Seznam použité literatury

Monografie

BULLOCK, Alan, *The Life and Times of Ernest Bevin: Trade Union Leader 1881–1940*, London, 1960.

CITRINE, Walter, *Men and Work*, Hutchinson, 1964.

FLOREY, R. A., *The General Strike of 1926: the Economic, Political and Social Causes of that Class War*, London, 1980.

JOHNSON, Paul, *Dějiny anglického národa*, Praha, 2002.

JOHNSON, Paul, *Dějiny dvacátého století*, Praha, 1991.

KENNETH, O. Morgan, *Dějiny Británie*, Praha, 1997.

LAYBOURN, Keith, *The General Strike: Day by Day*, London, 1996.

LAYBOURN, Keith, *The General Strike of 1926*, Manchester, 1993.

MCLYNN, Frank, *The Road Not Taken: How Britain Narrowly Missed a Revolution, 1381–1926*, London, 2013.

MOYNAHAN, Brian, *Velká Británie XX. století: historie posledního století slovem a obrazem*, Praha, 1997.

NORWICH, John Julius, *The Duff Cooper Diaries, 1915–1951*, London, 2005.

PERKINS, Anne, *A Very British Strike: 3 May–12 May*, London, 2007.

RENSHAW, Patrick, *The General Strike*, London, 1975.

SYMONS, Julian, *The General Strike: A Historical Portrait*, London, 1957.

TAAFEE, Peter, *1926 General Strike: Workers Taste Power*, London, 2006.

THOMSON, Malcolm, *Winston Churchill: život a doba*, Praha, 1946.

Studie, pamflety

COOK, Arthur, J., *The Nine Days: The Story of the General Strike told by the Miner's Secretary*, London, 1927.

KOVÁŘ, Martin, *Generální stávka ve Velké Británii v roce 1926. Příspěvek k dějinám ostrovního státu mezi dvěma světovými válkami*, in: Svět historie – Historikův svět. Sborník profesoru Robertu Kvačkovi, Liberec, 2007, s. 101–112.

MORRIS, Margaret, *The British General Strike 1926*, The Historical Association G82, London, 1973.

Studie a články dostupné na internetu

ALLEN, V. L., *The Re-Organization of the Trade Union Congress, 1918-1927*, in: The British Journal of Sociology, 11, 1960, 1, s. 24–43, [cit.: 26. 2. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/587039>.

BALDWIN, George B., *Structural Reform in the British Miners' Union*, in: *The Quarterly Journal of Economics*, 67, 1953, 4, s. 576–597, [cit.: 14. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1883603>.

BEERS, Laura, *Education or Manipulation? Labour, Democracy, and the Popular Press in Interwar Britain*, in: *Journal of British Studies*, 48, 2009, 1, s. 129–152, [cit.: 8. 1. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/25482965>.

BEERS, Laura, *“Is This Man an Anarchist?” Industrial Action and the Battle for Public Opinion in Interwar Britain*, in: *The Journal of Modern History*, 82, 2010, 1, s. 30–60, [cit.: 8. 1. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/650506>.

CARPENTER, Niles, *William Benbow and the Origin of the General Strike*, in: *The Quarterly Journal of Economics*, 35, 1921, 3, s. 491–499, [cit.: 7. 12. 2016]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1884099>.

CARR, E. H., *The Zinoviev Letter*, in: *The Historical Journal*, 22, 1979, 1, s. 209–210, [cit.: 12. 4. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/2639018>.

DESMARAIS, Ralph H., *The British Government's Strikebreaking Organization and Black*

Friday, in: *Journal of Contemporary History*, 6, 1971, 2, s. 112–127, [cit.: 14. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/259638>.

FRANK, David, *Two Documents on the British General Strike, 1926*, in: *Bulletin of the Committee on Canadian Labour History*, 5, 1978, 1, s. 8–11, [cit.: 26. 2. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/25093581>.

GRANT, Natalie, *The 'Zinoviev Letter' Case*, in: *Soviet Studies*, 19, 1967, 2, s. 264–277, [cit.: 12. 4. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/149401>.

MILLIS, H. A., *The British Trade Disputes and Trade Unions Act, 1927*, in: *Journal of Political Economy*, 36, 1928, 3, s. 305–329, [cit.: 19. 4. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1822749>.

PHILLIPS, G. A., *The Triple Alliance in 1914*, in: *The Economic History Review*, 24, 1971, 1, s. 55–67, [cit.: 13. 4. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/2593640>.

RENSHAW, Patrick, *Anti-Labour Politics in Britain, 1918-27*, in: *Journal of Contemporary History*, 12, 1977, 4, s. 693–705, [cit.: 10. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/260167>.

ROBERTSON, D. H., *A Narrative of the General Strike of 1926*, in: *The Economic Journal*, 36, 1926, 143, s. 375–393, [cit.: 12. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/2959789>.

SHEFFTZ, Melvin C., *The Trade Disputes and Trade Unions Act of 1927: The Aftermath of the General Strike*, in: *The Review of Politics*, 29, 1967, 3, s. 387–406, [cit.: 23. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1405763>.

ROBERTSON, D. H., *A Narrative of the General Strike of 1926*, in: *The Economic Journal*, 36, 1926, 143, s. 375–393, [cit.: 2. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/2959789>.

WYNNE, William, *The British Coal Strike and After*, in: *Journal of Political Economy*, 35, 1927, 3, s. 364–389, [cit.: 12. 3. 2017]. Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1822054>.

Doplňující internetové zdroje

History of BBC, John Reith, [cit.: 12. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/historyofthebbc/research/culture/reith-5>.

Meeting between the Prime Minister and members of the Trades Union Congress General Council Special Industrial Committee (verbatim report): (1926/05/01), in: Archive collection of Trades Union Congress [online], [cit.: 14. 3. 2017]. Dostupný z: <http://contentdm.warwick.ac.uk/cdm/ref/collection/strike/id/1558>.

The Union Makes Us Strong: TUC History, [cit.: 9. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.unionhistory.info>.

Trade Union Membership 2012, Trade union membership: Long term trends, UK, 1892 to 2010-11, [cit.: 12. 1. 2017]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/299294/trade-union-membership-statistics-2012-tables.xls.

8. Resumé

The aim of this Bachelor thesis is to analyze the all conflict of the General Strike of 1926 in Great Britain. The aim of the first chapter was to bring the events from the First World War to the start of the strike and describes the situation in the mining industry. The thesis deals with unsuccessful attempts to strike in 1919 and 1921. The chapter is also dedicated and political situation in interwar Britain to the onset of the government of Stanley Baldwin, who re-introduced the country's gold standard, which had among other things, resulted in increased costs to the British export, to which the mine owners had tried to react and pushed reduce wages to compensate for the loss. This then led to dissatisfaction with miners who refused any reduction in existing wages. Another important aspect that the first chapter dealt with was the provision of the Royal Commission, under the direction of Sir Herbert Samuel and his actions in the coming months.

The second part of the thesis focuses on the conflict itself, which took place on May 3–12, 1926. Here are important local conflicts and important actions that were conducted at the time of the strike. The aim of this chapter, except for the main events, was to focus attention on the preparations for the conflict, both on governmental and trade unions. Another aspect, which is included in the second chapter of the thesis, was the importance of the propaganda of both parties to the dispute and its influence on the public.

The third and last part was focused on the mining strike, which lasted for another six months. The aim here was to present the individual proposals of both parties for the final settlement of the dispute and, in particular, to outline the situation after the end of the strike. In the last part, the goal was to state the consequences of the general strike on a global scale. The strike did not result in long-term consequences, while trade unions lost their credibility in the country for a while, but they managed to recover it. Membership in trade unions began to increase again after 1933, and the law on trade unions and trade unions was abolished in 1946. Despite the fact that the general strike did not leave too many consequences, it is still the biggest industrial conflict in the history of Great Britain, which should not be forgotten and should be learned even today, when the threat of strikes is as high as in 1926.